

Einladungsschrift zu der öffentlichen Prüfung
im Königl. Gymnasio zu Lissa. 1829.

Programma na Popis Publiczny
Królewskiego Leszczyńskiego Gimnazyum. 1829.

Zur

öffentlichen Prüfung

der

Zöglinge des Königl. Gymnasii zu Lissa,

welche

am 27. 28. und 29. April 1829 in dem großen Saale des Lissaer Schlosses

wird gehalten werden, ladet den

Durchlauchtigen Kurator der Anstalt,

Herrn Fürsten Ordinaten von Sułkowski,

das Hochgeehrte Ephorat,

die Aeltern und Angehörigen der Jugend, und überhaupt alle Gönner und
Freunde des Schulwesens

ehrfurchtsvoll und ganz ergebenst ein

Dr. Johann Christoph v. Stöphanius,

Professor, Königl. Konsistorial- und Schul-Rath, Direktor des Gymnasii, ordinirter Geistlicher
im Ministerium der Evangelischen Unitäts-Gemeinden hieselbst, Mitglied der Gesellschaft der Freunde
der Wissenschaften zu Warschau und der gelehrten Gesellschaft der Universität zu Krakau.

Voran geht eine Abhandlung des Ober-Lehrers Matern:

Ueber die Episoden in der Iliade Homers.

L i s s a , 1 8 2 9 .

Gedruckt zu Glogau in der Neuen Günterschen Buchdruckerei.

POPIS PUBLICZNY UCZNIÓW

Królewskiego Leszczyńskiego Gimnazjum,

który w dniach 27. 28. 29. Kwietnia r. 1829.

w wielkiej sali tutejszego zamku odbywać się będzie,

zaprasza z uszanowaniem

Dostojnego Kuratora Gimnazjum J. O. Xiążęcia Ordynata

SULKOWSKIEGO,

S z a n o w n y E f o r a t,

Rodziców i Opiekunów młodzieży naszej

i w ogólności wszystkich Przyjaciół szkół

Dr. Jan Krzysztof Stefazyusz,

Professor, Król. Radzca konsystorski i szkolny, Rektor Gimnazjum, ordynowany Duchowny w
Ministryum ewangelickich tutejszych gmin Jednoty, członek Tow. Przyjaciół nauk w Warszawie
i Tow. naukowego z Uniwersytetem Krakowskim połączonego.

Na początku Rozprawa Nauczyciela wyższego Matern:

O Epizodach w Iliadzie Homera.

w Lesznie, 1829.

wyciśnięto w Głogowie w Nowej Xięgarni Güntera.

62.31024

De episodiis in Iliadis orbem insertis commentatus est Matern.

Cum ante hos sex menses Iliadis librum tertium publicis lectionibus interpretarer, disserendum mihi etiam de duobus illis erat episodiis huic libro intextis. — Quorum in indolem inquirenti mihi Heynii iniqua et frigida de iis sententia displicuit; sed non tantum de his, verum etiam de plerisque aliis in Iliadis ambitum interpositis episodiis hunc ceteroquin de litteris optime meritum virum parum accurate judicasse intellexi, scilicet eo saepissime redeuntem, ut aliena ea a totius operis summa et insiticia senioris poetae carmina probaret. (Tom. I. p. 153; IV. p. 472. I. pag. 144. 361. 636. II. p. 127. 348. 378. IV. p. 122. 290. 530. V. pag. 203. VII. p. 405. etc.)

Quam ob rem hac programmatissae opportunitate usus, quaedam de episodiis Iliadi insertis in publicum edere institui. Id mihi proposui, ut eorum rationem et naturam demonstrarem, simul ut, ea non temere conflata a pluribus esse poetis, quorum conjuncta opera Iliadem esse consarcinatam major fere doctorum hominum pars existimat, sed ex uno et eodem praestantissimo illo ingenio, quod totum illud praeclarum opus condidit, emanasse evincerem. Maximis quidem difficultatibus obsita via insistere me haec conantem et a late sparsa doctissimorum hominum opinione recedentem non ignoro, sed, cum nonnullos alios et ipsos doctrinae laude florentes idem sentire viderem, et cum de re nondum ad liquidum perducta novis curis optimo jure agere liceret, animus mihi crevit. Neque unius hic agitur res, sed Homericorum carminum amantissimo cuique hic labor summo studio est suscipiendus, et in id maxima impendenda videtur diligentia, ut firmam aliquam sibi quisque de eorum origine persuasionem comparet, omnibus hujus controversiae momenti sedulo et aequo animo ponderatis. Quod vero, quaeque eadem amplexus sum, sententiam et rationem, qua eam defendam, tanti facio, ut eam publice proponere non dubitem, ingenue profiteor, me litteratorum rempublicam δημοκρατικῶς quodammodo constitutam putare ita, ut omnes, qui velint, concione habita et rogatione lata, in suffragia mittantur.

Antequam igitur probare institui, ex episodiis Iliadis summum consilium

et sapientiam et proprium et nativum unius Homeri ingenium elucere, id mihi et lectoribus ante omnia persuasum volui, totam Iliadem, singulos quosdam versus si excipiamus, ex unius poetae admirabili mente ortam esse. Id nisi prius demonstraverimus, firmo, quo niti detur, carebimus fundamento, et omnia, quae de artificiosa Iliadis, cum primariarum ejus partium tum episodiorum compositione disputabimus, irrita cadent, cum nemo sit, cujus consilio et amplo ingenio hanc singularum partium egregie inter se vincularum laudem tribuamus. De praeclara compositionis ratione, in qua laudis poëticae cardo vertitur, si abstinere in Iliade nos oportet, plurimum laudis ei debitae intercipi unusquisque facile concedet. Admirationi, qua omnes pulchri sensu imbuti hoc carmen amplecti solent, omnem locum subtractum intelligo, nisi omnes ejus partes ab uno felicissimo ingenio inventas et dispositas putare licet. Postquam igitur, quod dixi, assecuti erimus, progrediemur ad rem ipsam nobis propositam; primum recensum dabo omnium in Iliadem intertextorum episodiorum, quo loco de tota Iliadis compage dicendum erit et dijudicandum, num revera singulae ejus partes unitatem, quam dicunt, constituent, et quae vere in episodiorum numerum referenda sint. Deinde causas complectar, e quibus nata sint haec episodica, et argumenta exponam, quibus ea uni Homero vindicanda existimem. Denique de virtute poetica singulorum episodiorum dicam. Jam nos accingamus operi, eaque convellere paremus argumenta, quibus unum esse Iliadis auctorem negatur.

Primus, a quo haec de uno Homero mota est dubitatio, fuit Hedelinus (Fr. Hedelin Abbé d'Aubignac), cujus sententiae accessit Peraltus, notissimus e controversiis suis cum Boilavio gestis. (Wolf. proleg. pg. CXII. sq. cf. Boileau réflexions critiques. refl. III. M. Perrault commence la censure, qu'il fait d'Homère, par la chose du monde la plus fausse, qui est, que beaucoup d'excellens critiques soutiennent, qu'il n'y a jamais eu au monde un homme nommé Homère, qui ait composé l'Iliade et l'Odyssée, et que ces deux poèmes ne sont qu'une collection de plusieurs petits poèmes de differens auteurs, qu'on a joints ensemble).

Postquam haec res inter Francogallos non satis accurate disputata est, Wolfius, criticorum inter Germanos facile princeps, exstitit eandem in sententiam inquirens, qui se minime ab illis pendere, sed antequam de illorum dubitatione inaudivisset, ipsum suis disquisitionibus in eam incidisse professus est. Proprio igitur motu exstitit hic vir celeberrimus, sagacissimo acumine et ingenti doctrina instructus, idque efficere studuit, ut probaret, quam nos habemus Iliadem et Odysseam, nam cetera Homeri nomini inscripta carmina non erat, quod in hanc quaestionem vocarentur, non uni Homero deberi, sed pluribus poetis, quorum singula, seorsim exhibita carmina multo post in hanc, quam nos habemus, compagem sint redacta. Plurimum ponderis habent ejus argumentationes, sed earum quasi arx et firmissimum praesidium in eo est, quod demonstrat, artis scriptoriae, quam-

quam jam a Graecis perceptae, non tam expeditum fuisse Homeri temporibus usum, ut libris perscribendis, praesertim tam vastis operibus, sufficeret, neque tam grandia opera sine scripturae adminiculo animo designare hunc poetam vel memoriter uno tempore recitare potuisse. (De scribendi initiis apud Graecos disse-ruit Wolfius in prolegom. pg. XL — CVIII). Ita fere pergit Wolfius: Priora *ἔπη* breviora omnia erant, eorum vulgandorum unicus modus publica recitatio; minime credibile est, plures cantores per aliquot dies sive hebdomades dierum coactos unquam esse ad tanta carmina auditoribus ingerenda. (p. CX). Si unus in seculo suo Iliada et Odysseam hoc tenore pertexuisset, in ceterarum opportunitatum penuria, similes illae fuissent ingenti navigio, quod quis in prima ruditate navigationis fabricatus in loco mediterraneo, machinis et phalangis ad protrudendum, atque adeo mari careret, in quo experimentum suae artis caperet. Eodem modo, si Homero lectores deerant, plane non assequor, quid tandem eum impellere potuisset in consilium et cogitationem tam longorum et continuo partium nexu consertorum carminum (pg. CXII.)

Contrariam in partem cum alii tum Hugius et Mannertus disputaverunt (Hug, die Erfindung der Buchstabenschrift etc. mit Hinsicht auf Homer. 1801. Mannert Geographie der Gr. u. Röm. cf. Fuhrmann Handbuch der classischen Litteratur. Tom. I. p. 46. 53.) Quorum argumentationes cognoscendi cupidos brevitatis causa ad illos ipsos et Fuhrmannum ablego. Id tantum moneo, Hugium de initiis scribendi disserentem nonnunquam ubi de Homero sermo fit, id sibi sumere et praeoccupare, unum fuisse illorum carminum auctorem, et inde concludit, eum necessario litteris scriptis sua carmina consignasse. Quo ratiocinandi modo hic abstineamus necesse est, cum non jam pateat, Homerum unum illorum carminum fuisse auctorem. Per se haec de scribendi arte investigatio est peragenda, neque pendet a iudicio, quod quisquam de Homericorum carminum origine ferendum putet. Sed sententiis ab illis de antiquo scribendi usu latis haec habeo quae addam. Veritati propius eam opinionem accedere puto, quae aetati Homericæ jam facilem et expeditum litterarum usum tribuat, sed, etiamsi haec pro tenebris, quibus origines rerum plerumque et vetustissima quaeque obruta sunt, minus evidenter probari possint, nihilominus in ea sententia permanendum esse censeo, Homerum unum Iliadis, de qua equidem nunc unice disputo, esse auctorem. Gravissima nonnulla scriptarum apud Graecos antiquissimos litterarum monumenta commemorantur. Unum, quod ab aliis hanc in rem investigantibus, quod ego sciam, praetermissum est, memoriae posteritatis mandatum est loco illo Sophoclis in Trachiniis fabula, ubi Hercules in novam peregrinationem proficiscens Dejaniræ tabulam reliquisse dicitur, quae testamenti loco esset et rationem significaret, qua bona paterna inter suos post mortem suam dividerentur. (Trach. v. 57. 158. sq. *παλαιὰν δέλτον ἐγγεγραμμένην ἑνὶ θήματα*. Schol. *ὡς τοῦ Ἡρακλεοῦς τῷ*

πον διαθήκης γραψαντος.) At poeta fuit Sophocles, neque habet fidem historicam. Imo vero etiam Sophocles poeta spectatores, credo, vehementer offendisset, si litterarum scriptarum mentionem in eam retulisset antiquitatem, qua omni veritate et verisimilitudine carere videretur. Alterum scriptoriae artis sed perobscurum documentum est apud ipsum Homerum loco illo notissimo de signis perniciosis et insidiosis Bellerophonti traditis. Il. VI. 168.

πόρεν δ' ὄγε σήματα λυγρά,
Γράψας ἐν πίνακι πτυκτῶ θυμοφθόρα πολλά.

Vexatissimus est locus, et longas excitavit disputationes. Jam Woodius eam fuisse scripturam symbolicam sive hieroglyphicam et picturam potius quam scripturam contendit (Wood Originalgenie etc. deutsch. Frankf. a. M. 1773. pag. 273). Cui sententiae accesserunt Wolfius, Heynius (ad h. l. tom. V. p. 219.) Cujus verba haec sunt: Possunt *σήματα* esse formae, signa, figurae, possunt quoque esse notae, *χαρακτῆρες*, quibus declarantur animi sensa per similitudines, formas, symbola. Videtur igitur res redire ad tesseram hospitalem. Koeppenius (tom. II. p. 209.) rem incertam relinquit, sed Ruhkopfius in additamento ad hunc locum facto, eodem quo illi modo haec interpretatur. Unica quidem et perobscura haec est in Iliade scripturae significatio. Quam ipsam rem in suum commodum convertens Wolfius inde concludi posse existimavit, Homero artem scribendi, de qua prorsus sileret, esse abjudicandam. Sed his opponere mihi liceat Jacobi illustrissimi viri huc pertinentem et ipsum Homerum respicientem sententiam, scilicet, omnem ex silentio petitam argumentationem admodum incertam esse; omissa aut levius commemorata apud Homerum plura esse, quae dudum ante ejus aetatem recepta etiam in Ionibus fuisse constet. (Jacob quaestiones Sophocl. vol. I. p. 90.) Sic, ut exempla addam, a vero eum aberrare credo, qui cum apud Homerum nulla vel obscura tantum vestigia diversitatis in cultu diis habito inter Graecos et Trojanos reperiret, inde nullam omnino fuisse concluderet. Neque de linguarum et dialectorum, quibus Graecorum singulae gentes et Trojani utebantur, discrepantia ullam injecit mentionem Homerus. Quo ex silentio falso conjiceremus, linguae prorsus eandem rationem inter illos obtinuisse. Quid? nonne licet poetae, non omnia, quorumcunque aliqua fieri possit mentio, immiscere suis versibus? Et liberior quidem, qui e vatibus spirat animus doctiorum studiorum commemorationem ex industria remove e mentibus auditorum solet. Quidquid doctrinae affine est, non aptum videtur, quod in carminis populo destinati argumentum recipiatur. Doctissimo cuique desperandum est fore, ut suae in scribendo et legendo positae meditationes poetico ornatu aliquando celebrentur. Proh dolor! non quae latent in litterario recessu, quo gaudere solent docti, sed quae in lucē conspectuque omnium versantur, quorum grata aliqua imago referri et sub oculos quasi legentium aut audientium poni potest, versibus illustrari solent. — Sed

ut redeam ad illum Iliadis locum, persuadere mihi non possum, illa σήματα non fuisse veram scripturam. Nam si signa haec letifera, quae Proetus Bellerophonti dedit tradenda Jobati, Lyciae regi, socero suo, obscuram et figuris tantum expressam habebant caedis significationem, voluntatem suam ne non intelligeret Jobates, metuendum erat Proeto, nisi existimes, quod nullo jure existimari posse videtur, ad caedes faciendas latronum aut sicariorum instar illos inter se conjunctos fuisse, et saepius factum esse, ut alter alteri caedes perpetrandas committeret. Id si ita se haberet, credi posset, eos inter se de certis hanc in rem constitutis signis convenisse.

Tertium locum obtinent inscriptiones illae, quae ab Herodoto, Pausania et aliis in remotissimam antiquitatem referuntur. (Paus. 9, 11. Herod. 5. 59. 60. 61. Diod. 5, 58. Demosth. c. Neaer. 7. p. 873. Plin. 7, 58 sq.) Sed non latius de primis artis scriptoriae inter Graecos vestigiis disserere libet, cum jam alii de his copiose dixerint et omnia huc pertinentia summa industria attulerint. Adi praeter Hugium et Mannertum ipsum Wolfium, quem callidius subvertisse puto multa illa et luculenta de scribendi inter Graecos initiis testimonia, eos dico locos, ubi de Cadmo, Palamede, Prometheo et antiquissimis legibus, e. c. Minois, passim disputatur. Palmarii huc pertinentes loci sunt Herod. 5, 58. Apollod. II. 3, 1. Aeschyl. Prom. v. 459. Euripid. fragm. Palamed. apud Stobaeum.

Non tam rudes artium fuisse Graecos Homericis temporibus existimo, quam vulgo putantur. Si jam Pelasgis imperium obtinentibus maxima sunt in Graecia exstructa aedificia, si navium faciendarum peritia longe patuit inter Graecos Trojani belli aetate, si vera sunt, quae de textilium artificibus narrantur, de splendissimorum armorum fabricationibus, non dubito, quin etiam pellium tam scite tractandarum, ut scribendo inservirent, periti fuerint Graeci. Neque quod de heroici aevi simplicitate jure dici potest, continuo etiam Homericis trecentorum circiter annorum spatio ab illo disjunctis temporibus tribuere debemus. Multiplicem, quae in Homeri carminibus inest, scientiam rerum historicarum et mythologicarum non fando tantum eum accepisse credibile est; multa e scriptis narrationibus hausisse videtur. Adde, quod, postquam per complura secula Graeci jam exercuerunt acerrimo studio artem poeticam, sine dubio saltem Iones poeticorum oblectamentorum amantissimi nitebantur, ne vatum dicta omnia, oblivioni quasi devota, memoria exciderent. Neque debile nostrae sententiae firmamentum accedit ex aliarum gentium litteraria historia. Nam latius in litterarum origines circumspicientes superesse e remotissima antiquitate adhuc videmus gravissima Hebraeorum et Indorum litteris consignata monumenta. Nam quae apud Phoenices et Aegyptios, gentes cum Hebraeis conjunctissimas, litteris mandata sunt, delevit aetas. Apud Phoenices quidem jam antiquissimis temporibus artem scribendi floruisse constat. Ab iis ad Graecos translata est. De quo non dubitabimus, si re-

putamus, quantum mercaturae inter hos populos jam ante Homerum fuerit commercium. Hebraeis vero jam Mosis aetate innotuerat litterarum usus, et quamquam multi dubitant de Mose auctore eorum, qui ei tribuuntur, librorum, tamen partem saltem eorum ab ipso conscriptam esse negari nequit. Sed jam circa annum millesimum ante Christum natum multa scriptorum operum volumina apud eos procul dubio confecta sunt. De Wette ipse, qui sollicite et trepida cura indagavit scriptorum Hebraicorum origines, litterariam consignationem legum et historiarum, quae Pentateucho continentur, lyricae et gnomicae poeseos florem et optimos historicos libros Hebraeorum in Samuelis et priorum regum aetatem referre non dubitat (*Lehrb. der histor. crit. Einl. etc.* §. 12. 158. 159. 170.). Libri illi, quorum fronti Mosis nomen inscriptum est, jam ante divisam in duo regna Hebraeorum civitatem pluribus exemplaribus sine dubio repetiti erant, et majorem in numerum multiplicabantur post illud discidium. Quod maxime probant scholae juridicae a Josaphato rege institutae (*Allg. histor. crit. Einleit. in die sämmtl. canon. B. des A. T. Leipzig 1821. pg. 336.*)

Indorum vero sacra scripta (die Vedas) recedere in remotissimam videntur antiquitatem, consignata litteris circa annum millesimum quadringentesimum ante Chr. n. (*Räumer alte Gesch. Th. J. p. 44.*) et epica Indorum carmina nostram aeram mille ad minimum annis superant. (*Bredow alte Gesch. p. 77.*) Si igitur apud alias gentes scribendi artem tot ante Homerum annis acerrimo studio factitatum cognovimus, num putabimus, Graecos nonnullis seculis post ejus rudiores fuisse et parum expedite eam tractasse?

Sed jam concedamus, Homero defuisse scripturae usum, quomodo inde probatur, eum non unicum fuisse Ithadis auctorem? scilicet quod scripturae usu destitutus tam longa et vastae amplitudinis carmina non modo contexere non potuit, sed ne in cogitationem quidem tantae molis construendae pervenire.

At fingere natura subinde solet homines tanto ingenio praeditos, quod longe aliorum captum superet, quod immensam rerum copiam percipere possit et incredibili inveniendi facultate instructum sit. Id ipsum ut in historia litteraria cognoscenda laetitia quasi exsultemus efficit, nempe quod inde perspicimus, in quantum vigoris et capacitatis vis humanae menti insita progredi possit. Fac eripiamus e re litteraria illa splendidissima nomina vatum, qui intima pectoris humani penetralia recludentes, quae in intimis animorum sedibus abscondita erant, patefecerunt, qui in externa rerum facie non haerentes efficiunt, ut interna rebus externis inclusa vis eniteat, quibus animorum recessus sunt apertorum librorum instar, in quibus dilucide perscriptum est, quid singuli senserint, quid cogitarint, quibus rationibus ad agendum permoti sint, et cur ita et non alio modo se gesserint, illorum vatum, qui rerum gestarum varietatem sic disposuerunt, et in ea luce collocarunt, ut non absonae discrepantiae, sed in unum finem concinentis uni-

tatis speciem referant; eripiamus ex historia litteraria philosophorum nomina, qui et ipsi in arcana et abscondita rerum penetraverunt, sagaciter omnia perscrutando, qui docent, quibus haec immensa rerum universitas juncta sit vinculis, quis ille sit unus per omnia permeans motus, quid illud omnia complectens absolutum principium, qui ex infinita quadam scientiae abundantia largissimam promunt salutarium praeceptorum copiam, eripiamus hos et alios suo quemque in genere praestantissimum, et admirationis locum obtinebit jejuna, quam gignit mediocritas, oscitatio.

Quodsi igitur eo finxit ingenio Homerum natura, quod summo vigore, celeritate, ubertate excelleret, non circa unum vel pauca breviora carmina eum hae-
sisse existimo, sed, etiamsi magnam eorum multitudinem tenere memoria sine literis non posset, tamen interna animi vi ad novos semper conatus abreptum fuisse. In uno alterove carmine acquiescendi locus eo minus concedebatur, cum ea sit hominum natura, ut semper aliquid novi concupiscant et nova tantum novum excitent audiendi studium. Quod jam Homerus ipse significat. *Od. I. 351. 352.*

*τὴν γὰρ αἰοιδὴν μᾶλλον ἐπικλείουσ' ἄνθρωποι,
ἥ τις ἀκούοντεςσι νεωτάτῃ ἀμφιπέληται.*

Et si excellentissimis poetis, quod negari nequit, innatum est studium, certam quandam rerum speciem, quam conceperint animo, carminibus exprimendi, non potuit sibi temperare Homerus, quin omnes illas e vitae ingeniosa contemplatione haustas imagines, quas intimo sibi animo conformaverat, describeret. Totam, quae ei erat propria, res interno sensu percipiendi rationem ut carminibus manifestaret necessario compulsus est poetici impetus vehementia, ita ut totam vitam in poeticam exercendam artem insumsisse eum verisimile sit. Tali modo fieri potuit, ut perpetuis conatibus semper redintegrato studio tantam carminum molem cummlaret. Sed quod ad amplitudinem ejus carminum attinet, multum abest, ut de ea mirandum sit, cum in hac re alii complures poetae longe antecendant. Quantus erat numerus fabularum, quas Sophocles scripsit, quae circiter centum et viginti fuisse dicuntur. Neque cum ubertate Calderonii, Vegae, Voltarii, Shakespearii et plurimorum poetarum recentiorum comparari potest Iliadis et Odysseae amplitudo. Atqui dicas, non propter versuum quidem numerum, sed propter singularum partium artificiosam complicationem abjudicanda esse haec opera Homero, si scribendi opportunitate destitutus erat. Sed haec etiam pertinent ad ingenii vim, de qua supra diximus. Et ipsa haec singulas partes connectendi ratio, quae una est per omnem Iliadem, ei uni, ut postea demonstrare conabor, hoc carmen totum vindicat.

Neque deerat praemium, neque in quo spectandam daret poeticam suam artem theatrum, cum propensissimis studiis acciperentur in Graecorum conventibus

vatum jucundissima officia. Poeticis recitationibus, ut ex maxima testimoniorum multitudine apparet, Graecorum mentes et aures libenter vacabant. Ipse horum testis est *Homerus*, in innumeris iis locis, ubi artis fidibus canendi et poetices mentio injicitur, ubi de Musarum in deorum convivii munere, ubi de *Achille* citharam pulsante et virorum gloriam celebrante (Il. 9, 188), ubi de *Phemio* (Od. 1, 151. 326. 338. 347 — 53. 22, 347.), ubi de *Demodoco* (Od. 8, 62 sq.) agitur.

Maxima difficultas, si negamus *Homericae* aetati scripturae usum, non est ea, quod hoc adminiculo non adjutus, *Homerus* non credi potest tantae amplitudinis carmina fecisse, sed ea, quod sine scriptura haec carmina posteritati servata sunt. Quae dubitatio nihil habet commune cum illa, utrum *Homerus* unus an plures illa carmina fecerint. Nam sive plures sive unus ea fecerint, eadem erat difficultas ea propagandi, ita, ut nihil reliquum sit, si *Homerus* scribendi subsidio carebat, quam ut refugiamus ad memoriae vigorem, qui plurimus inerat in priscis hominibus. Quantum acuatur scripturae inopia memoriae vis, jam dudum observatum est, et ex ipsis illis nunciorum ab *Homero* commemoratorum recitationibus probatur. *Simonidis* etiam inter antiquos et *Crichtonii* et aliorum inter recentiores exempla in promptu sunt et poetas si memoria validos quaerimus, *Voltaire* et *Schilleri*, quorum alter, in custodia cum teneretur et omni scribendo inservienti materia careret, totam *Henriadis*, quam vocant, dispositionem animo efformavit, et complures ejus libros memoriter confecit, alter singulas *Caroli* *traegediae* per plurimas ambages ductae partes mente tantum descripsit antequam calami opem adhiberet. Idem igitur nobis erit de carminibus *Homericis* putandum, animo designasse eorum compositionem poetam, singula vero carmina memoria hominum, discipulorum potissimum, ejus scholae, cujus multi mentionem fecerunt, addictorum, tanquam receptaculo excepta et sic propagata esse. Quae si hoc modo servata sunt, fieri quidem facile potuit, ut veris admiscerentur multi falsi et subditicii versus. Sed nisi ex internis argumentis hoc factum esse probare possumus, a veritate recedere videbimur, aliis poetis tribuere conantes, quae unus sunt.

Aliud *Wolfii* argumentum, quo *Iliadem* et *Odyseam* a pluribus poetis concinnatas esse probat, e veteri epicae poeseos historia petatum, hac nititur conclusione: cum proximi ab *Homero* poetae, *Hesiodus* et *Cyclici*, non eadem qua *Homerus* usi sint ratione ita, ut omnia ad primariam aliquam actionem referrent, sed analytica potius ita, ut maxima varietas sit in eorum carminibus, quae non unitate quadam contineantur, inde conjici posse, illa exempla iis non jam proposita fuisse. (Proleg. CXXV. sq.) Verum enim vero ipsam hanc argumentationem in nostram potius sententiam firmandam convertere possumus. Nam illa artificiosa singulorum partium in unum finem connexarum implicatio luce clarius probat, unius *Ho-*

meri ingenium in illa prisci aevi ruditate ita valuisse, ut admirandam illam concinnitatem efficeret. Quod Aristoteles etiam testatur in arte poet. cp. VIII. Μῦθος γ' ἔστιν εἷς, οὐχ ὥσπερ τινες οἴονται, εἰς περὶ ἑνα ἢ πολλὰ γὰρ καὶ ἄπειρα τῷ δ' ἐνὶ συμβαίνει κ. τ. λ. Ὁ δὲ Ὅμηρος, ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα διαφέρει, καὶ τοῦτ' εἴκει καλῶς ἰδεῖν, ἥτοι διὰ τέχνην ἢ διὰ φύσιν. περὶ μὲν μίαν πράξιν, οἷαν λέγομεν, τὴν Ὀδυσσεΐαν συνέστησεν, ὁμοίως δὲ καὶ τὴν Ἰλιάδα. et cap. XXXVIII. ὅτι δεῖ τοὺς μύθους συνιστάναι δραματικούς, καὶ περὶ μίαν πράξιν ὅλην καὶ τελείαν, ἔχουσιν ἀρχὴν καὶ μέσον καὶ τέλος. καὶ ταύτη θεσπέσιος ἂν φανεῖη Ὅμηρος παρὰ τοὺς ἄλλους, τῷ μὴδὲ τὸν πόλεμον, καίπερ ἔχοντα ἀρχὴν καὶ τέλος, ἐπιχειρῆσαι, ποιεῖν ὅλον κ. τ. λ. νῦν δ' ἐν μέρος ἀπολαβὼν ἐπεισοδίοις κέχρηται πολλοῖς οἷον Νεῶν καταλόγῳ καὶ ἄλλοις ἐπεισοδίοις, οἷς διαλαμβάνει τὴν ποιήσιν. — *)

*) Ob modum sumtibus statuendum Dissertationem ex parte tantum ad lectores auctor deferre potuit.

Stoephasius.

Schulnachrichten.

A. Allgemeine Lehrverfassung.

I. Uebersicht des öffentlichen Unterrichts in dem Schuljahre vom 28. April 1828 bis 11. ejusd. 1829.

Prima, Ordinarius: der Director.

Wöch. St. z.	Lehrgegenstand.	Lehrer.	Was in diesem Gegenstande abgehandelt ist, nebst Angabe der Schriftsteller und Lehrbücher.
	A. Sprachen.		
10	Latein.	Lectüre der Prosaisker, 4 St.	Der Director, und der Professor Cassius.
		Lectüre der Dichter, 2 St.	D. Dütschke.
		Stylüb., 2 St.	der Director.
		Metrik, 1 St.	Hr. Dütschke.
		Sprech. Uebungen, 1 St.	D. F. Matern.
9	Griechisch.	Lectüre der Prosaisker, 2 St.	der Director.
		Lectüre der Dichter, 2 St.	d. D. F. Matern
		Grammatik, 2 St.	Derselbe.
		Privat: Lectüre der Primaner im Latein.	Im Sommerhalbjahre: Cic. Tusc. Quaest. lib. I. m. lat. Erkl. Im Winterhalbjahre: Tac. Agricola, ganz, mit lat. Erklär. Im Sommerhalbjahre: Cicero de Orat. lib. II, 1—40. Im Winterhalbjahre: — Philip. II. ganz. Horat. Ars poetica, Sat. I, 4—10. — Odar. I, 1—18. und Epod. I. und II. mit sorgfältiger Erklärung. Exercitien und freie Ausarbeitungen, abwechsl. mit Extempor. Uebungen in den Nachbildungen der Metra Horatiana. Disputir. Uebungen.
		Privat: Lectüre im Griechischen.	Repetition der alten Geschichte in lat. Sprache. Im Sommerhalbjahre: Herodot, das erste Buch, und dann einzelne ausgewählte Abschnitte aus den andern Büchern. Im Winterhalbjahre: Platon's Symposion, beendigt. Im Sommerhalbjahre: Homers Ilias Lib. III. Im Winterhalbjahre: Sophocl. Philoctet, ganz; aus der 2ten Hälfte Mehreres aber nur cursorisch. — Im Sommerhalbjahre: die das Verbum — im Winterhalbj. die das Nomen betreffende Syntar, nach Matthia. Uebungen im Uebersetzen aus dem Deutschen ins Griechische, und häusliche Exercitia. — Cicero's tusculanische Quaestionen, 2tes bis 5tes Buch — mehrere Briefe desselben, desgleichen Briefe von Seneca und Muretus; das 10te Buch von Quintilian; einige Neben von Ruhnkenius; die Vita Wyttenbachii von Friedmann; einige Komödien des Plautus, als: Captivi, Miles gloriösus, Aulularia; den Terenz, ganz beendigt; das 1te und 2te Buch der Oden des Horaz.
2	Hebräisch.	der Director.	Mehrere Bücher d. Odyssee; einige Biographien d. Plutarch. Im Sommerhalbj. mehrere poet. Stücke aus Geseu. Chrestom. Im Winterhalbj. mehrere Davidische Psalme erläutert, u. ins Latein. und Griech. übertragen lassen. Daneben Schreibüb. Theorie der prosaischen Stylarten, mit Musterbeispielen nach Pölig 4tem Cursus. — Stylübungen alle 14 Tage. — Declamirübungen. — Geschichte der Deutschen Literatur bis 1517. —
2	Deutsch.	Prof. D. Dütschke.	Litteratur: Geschichte nach Benikowski und Potocki. — Uebungen im Declamiren. — Aufsätze und Extemporalien. —
3	Polnisch.	Hr. Poplisski.	

Wiadomości o Szkole.

A. Urządzenie powszechne nauk.

I. Spis nauk publicznych w roku szkolnym od 28. Kwietnia 1828 aż do 11. Kwietnia 1829 dawanych.

Klasa I. Ordynaryusz: Dyrektor.

Licz. gdz.	Przedmiot.	Nauczyciel.	Co wykładano w tym przedmiocie z wykazem Pisarzy i Ksiąg szkolnych.
10	A. Języki.		
	Czytanie Prozaików.	Dyrektor i Prof. Cassius.	W półroczu latowem: Cic. Tusc. Quæst lib I. połącznie wyjaśniał. W półroczu zimowem: Tac. Agricolam ukończył.
	Czytanie Poetów.	Prof. Dütschke.	W półroczu latowem: Cicero de oratore lib II. 1 — 70. W półroczu zimowem: — Philip. II. całą.
	Cwicz. stylowe. Nauko o metrach, 1godz. Dysputy.	Dyrektor. Prof. Dütschke.	Horatii Ars poetica, Sat. I. 4 — 10 — Odar. I. 1 — 18 tudzież Epod. I. i II. wraz z gruntownym wyjaśnieniem miar. Exercycye i wypracowania wolne na przemian z extempor.
6	Język Grecki.	Dyrektor.	Cwiczył uczniów w naśladowaniu metrów Horacyuszowych.
		N. W. Matern.	Cwiczenia.
	Czytanie Prozaików.	Dyrektor.	Powtarzał historią starożytną w łac. języku.
	Czytanie Poetów.	N. W. Matern.	W pół. latowem: Herodota księga pierwsza, a potem pojedyncze rozdziały z innych ksiąg podług wyboru.
2	Język Grecki.	Tenże.	W pół. zimowem: ukończył Platona Symposion.
			W pół. latowem: Homera ks. III.
	Grammatyka.		W pół. zimowem: Sophocl. Philokleta ukończył, drugą połowę jednak poczęści tylko w predkości przebiegł.
			W pół. latowem: o składni słowa — w pół. zimowem: o składni imienia podług Mathiae.
	Prywatne Czytanie Autorów łac.		Cwiczenia w tłumaczeniu z niemieckiego na grecki język i domowe exercycye.
			Cyceronæ Quaestiones Tusculanæ księga II — IVtej — listy tegoż, podobnie listy Seneki i Murety; księga 10ta Kwintyliana; mów kilka Runkeniusza; życie Wyttembacha p. Fridemana; kilka komedyj Plauta, iako to: Captivi, miles gloriosus; Aulularia — Terencyusza dokonczono — księga I. II. Od. Horacyusza.
	Greckich.		Kilka ksiąg Odysssei i żywotów Plutarcha.
2	Jęz. hebrajski.	Dyrektor.	W półroczu latowem: kilka poetycznych wyjątków z wyboru Geseniusza, w zimowem Psalmy Dawidowe objaśniał, a oraz na łac. i grecki język tłumaczyć kazał: przytem Cwiczenia.
2	Jęz. niemiecki.	Prof. Dr. Dütschke.	Teorya różnych gatunków poezyi z wzorami podł. 4go kursu Poetica — Cwiczenia stylowe co dwa tygodnie — deklamacye — historia literatury niemieckiej aż do r. 1517.
3	Jęz. polski.	Naucz. Półpiński.	Historia Literatury podług Bentkowskiego i Potockiego — deklamacye — wypracowania i extemporalia.

Woch. St. Z.	Lehrgegenstand.	Lehrer.	Was in diesem Gegenstande abgehandelt ist, nebst Angabe der Schriftsteller und Lehrbücher.
2	Französisch.	Lehrer Stief.	Lectüre im poetischen Handbuche v. Ideler und Nolte. — Literatur: Geschichte des 18ten Jahrhunderts, nach Motz. — Styl und Sprechübungen.
2	B. Wissenschaften.	Pred. Schiederwiz für d. ev. Schüler.	Die christliche Glaubens- und Sittenlehre, nach eigenen Hefen.
2	Religion, (comb. mit II. u. III.)	Caplan Jarosch f. d. kath. Sch.	Die natürliche und geoffenbarte Religion. — Von der heil. Schrift und der Tradition, von der Kirche und den Concilien.
4	Mathematik.	Prof. v. Puthnytski.	Analytische Geometrie. — Gleichungen für gerade Linien, für den Kreis, für die Ellipse, Hyperbel u. Parabel; entwickelt aus der allgemeinen Gleichung des zweiten Grades mit zwei unbestimmten Größen. — Eigenschaften dieser Linien, ihre Tangenten, Subtangenten, Normalen und Subnormalen. —
2	Physik.	Derselbe.	Nach Fischer: Grundsätze der Bewegung, Mechanik, Statik, Optik, Katoptrik, Dioptrik und Farbenlehre. —
5	Geschichte.	Ob. L. Matern.	Universal-Geschichte von 1714 — 1815, nebst Repetitionen aus dem ganzen Gebiete der Geschichte, und aus der alten Geschichte in latein. Sprache.
1	Philosophie.	der Director.	Logik in ihrem theoretischen und praktischen Theile, nach Matthia, — beendigt.
2	C. Künste.		
2	Zeichnen. (I. u. II. comb.)	L. Arndt.	Zeichnen nach Gypsabgüssen u. Naturgegenständen, mit perspectivischer Erläuterung, nach P. Schmidt.
	Gesang.	Lehr. Fleischer.	Siehe unten.

Secunda, Ordinarius: Professor Cassius.

8	Latein.	A. Sprachen.		
		Lectüre d. Prosaiker, 3 St.	Prof. Cassius.	Im Sommer-Semester: Liv. XXI, 1—25. Im Winter-Semester dass. bis Cap. 50. und Cicero de amicis.
		Lectüre der Dichter, 2 St.	der Director.	Im Winterhalbj. Terentii Heautonimorumenos, übersetzt u. latein. erläutert, — beendigt.
		Styl: Uebungen, 1 St.	Prof. Cassius.	Häusliche Exercitien, nach Döring, III. Curs. — Extemporalien. — Einzelne Versuche in freien Ausarbeitungen.
6	Griech.	Prosodie und Metrik, 1 St.	Derselbe.	Nach Zumpt — vom Hexameter, Pentameter u. den Senarien. — Ueb. im Uebertragen a. d. Deutschen in Lat. Distichen.
		Grammatik, 1 St.	Derselbe.	Syntaxis ornata, nach Zumpt.
		Lectüre, 4 St.	Derselbe.	Xenoph. Anab. lib. V. — Homers Odyssee, lib. IX. u. X.
		Grammatik, 2 St.	Derselbe.	Syntax nach Buttmann. — Extemporalien und häusliche Arbeiten, nach Rost, Theil II.
		Pr. Lect. d. Sec. i. Lat. Privat: Lectüre im Griechischen.		Julius Caesar de bello Gallico; Caesars; Cornelius Nepos. Xenophon's Cyropädie, 1tes Buch; Anabasis, 1tes Buch; aus Jacobs's Chrestomathie die Abschnitte: Mythologie, Länder- und Völkerkunde; das 6te Buch der Odyssee.
2		Hebräisch.	Ob. L. Matern.	Das hauptsächlichste aus d. Formenlehre, nach Gesenius, und Lectüre in dessen Lesebuche, pag. 31—56.
3		Polnisch.	Lhr. Popliński.	Vom Styl, nach Krolkowski, mit praktischen Uebungen. — Kurze Uebersicht einiger Gattungen der Poesie, nach Glowacki. — Erklärung einiger Gedichte im II. Thl. der Auswahl von Szumski. — Schriftliche Uebungen. —

Licz. godz.	Co wykładano w tym przedmiocie z wykazem Pisarzy i Ksiąg szkolnych.		
	Przedmiot.	Nauczyciel.	
2	Jęz. francuzki.	Naucz. Steck.	Czytano część prozaiczną Wypisów Idelera i Nolte. Historia Literatury 18go wieku podług Mottego. Cwiczenia w stylu i mowieniu.
	B. Umiejętności.		
2	Religia, połączona z II. i III.	Kozn. Schiedewitz dla ewanj. X. Kapel. Jarosz dla katolików.	Dawał naukę chrześciańską Wiary i Obyczajności podług własnych poszytów. Religia naturalna i objawiona — o Piśmie Ś. i o tradycyi, o kościele i zborach.
4	Matematyka.	Prof. Putyatycki.	Geometrya Analityczna — równania na linie proste, koło, elipsę hiperbolę i Parabole rozwinięte z powszechnych równań 2go stopnia z dwiema ilościami nieoznaczonemi — własności tych linii: stycznne, dostyczne, normalne, podnormalne.
2	Fizyka.	Tenże.	Zasady nauki o ruchu — mechanika — statyka — optyka — katoptryka, — Dioptryka i nauka o kolorach.
3	Historya.	N. W. Matern.	Historya powszechna od r. 1714 — 1815, wraz z powtórzeniem wszystkich dziejów, a mianowicie hist. starożytnej w łacińskim języku.
1	Filozofia.	Dyrektor.	Logiki część praktyczną i teoretyczną ukończył podług Mathiae.
	C. Kunszta.		
2	Rysunki. (I. połącz. z II.) Śpiewanie.	N. Arndt. N. Fleischer.	Rysunki podług figur gipsowych i przedmiotów natury z dołączeniem objaśnień perspektywy podług Schmidta. Zobacz niżej.

Klasa II. Ordynaryusz: Prof. Cassius.

8	A. Języki. { Czytanie Pro- zaików, 4 godz. Czytanie Poe- tów. Cwiczenia sty- lowe. Prozod. i nauka o miarach, 1gd. Grammatyka, 2 godz.	Prof. Cassius.	W półroczu latowem: Liv. XXI. 1 — 25. w półroczu zimowem aż do rozdz. 50. i Cicero de amicitia.
		Dyrektor.	W półroczu zimowem: Terencyusza Heautontimorumenos tłumaczył i połącinie objaśniał.
		Prof. Cassius.	Cwiczenia domowe godług Doeringa kursu IV. extemporalia i wolne wypracowania.
		Tenże.	Podług Zumpta — o hexametrze, pentametrze i trymetrze (Senarius) — tłumaczenie z niem. w łacińskich dystychach.
		Tenże.	Syntaxis ornata — podług Zumpta.
6	B. Języki. { Czytanie, 4gdz. Grammatyka, 2 godz. Pryw. Czyt. łacinsk. Greckich autorów.	Tenże.	Xenoph. Anab. lib V. — Hom. Odyss. lib IX. i X.
		Tenże.	Składnia podług Buttmana, extemporalia i domowe prace, podług Rosta Części IIgiej.
			Julius Caesar de bello Gallico — Sallustius — Cornelius Nepos. Iszą księgę Cyropedyi Xenofonta; tudzież z wypisów Jakobsa rozdziały: Mitologia — opisanie krajow i ludów; księga VIsta Odyssei.
2	Jęz. hebrajski.	N. W. Matern.	Zasady Etymologii podług Geseniusza, i czytanie wypisów tegoż p. 31 — 56.
3	Jęz. polski.	N. Popliński.	O stylu podług Krolikowskiego z ćwiczeniami — rys krótki niektórych gatunków poezyi podług Słowackiego — objaśniano wyniki z IIgiej częś. wyp. Szumskiego — wypracowania.

Abth. St. 2.	Lehrgegenstand.	Lehrer.	Was in diesem Gegenstande abgehandelt ist, nebst Angabe der Schriftsteller und Lehrbücher.
3	Deutsch.	Prof. Düttsche.	Theorie der Dichtungsarten (von der lyrischen bis zur dramatischen Poesie), größtentheils nach eigenen Dictaten. — Lectüre im 2ten Curfus d. Handbuchs v. Pölig. — Aufsätze, theils in der Klasse, theils zu Hause angefertigt. — Declamir: Uebungen.
2	Französisch.	Lehrer Steck.	Literatur-Geschichte nach Mottly. — Grammatik nach Mozin, und — Extemporalien über die Participial-Construction. — Styl-Übungen, über einige leichtere Themata.
B. Wissenschaften.			
2	Religion.	Pred. Schiedewitz u. Caplan	Wie in Prima.
4	Mathematik.	Prof. v. Pustynsky.	Rechnungen mit Wurzelgrößen. — Sammiren der arithmetischen und geometrischen Reihe. — Zusammengesetzte Zins- und Rentenrechnung. — Figurirte Zahlen. — Permutationen, Combinationen, Variationen und der binomische Lehrsatz für jede Art von Exponenten. — Geometrie nach Legendre, Buch V. und VI.
2	Physik.	Derselbe.	Elektricität, Galvanismus, vom Magnet, von der Wärme, von der Luft (vom Barometer und den Höhenmessungen vermittelt desselben, und von der Verdunstung).
3	Geschichte.	Ob. L. Matern.	Im Sommer-Semester: Römische Geschichte bis auf Cäsars Tod. — Im Winter-Semester: bis auf den Untergang des West-Römischen Reichs. —
C. Künste.			
2	Zeichnen.	Zeich. L. Arndt.	Wie in Prima.
	Gesang.	Lehr. Fleischer.	Siehe unten.

Tertia, Ordinarius: Ober-lehrer Matern.

9	Latein.	A. Sprachen.		
		Lectüre, 4 St.	Lh. Ciechański.	Caes. Comment. de Bell. Gall. Lib. II, 25 — V, 20. — Jacobs's Anthol. pag. 1 — 153 (mit einigen Auslassungen).
		Grammatik, 2 St.	Ob. L. Matern.	Nach Zumpt — vom Gebrauche der Tempora und Modi. — Syntaxis ornata. —
		Exercitia, 2 St.	Derselbe.	Im Winter-Semester: Uebersetzung aus Döring's Uebungsstücken, und Extemporalien.
5	Griechisch.	Prosodie, 1 St.	Lh. Ciechański.	Nach Zumpt, — verbunden mit Uebungen in der Herstellung der Versus turbati.
		Lectüre, 2 St.	Ob. L. Matern und der Director.	Im Sommerhalbj. Lectüre: Jac. Elementarbuch pag. 193 bis 206.
		Grammatik, 3 St.	Ob. L. Matern und Prof. Cassius.	Im Winterhalbj. Jacobs's Lesebuch, Europa S. 23 bis zu Ende. Im Sommerhalbj. das hauptsächlichste aus der Formenlehre, nach Buttmann, und die Lehre vom Verbum, nach eigenen Zusammenstellungen. — Exercitia.
				Im Winterhalbj. Accentlehre. — Wiederholung der Verba contracta und der auf <i>u</i> . — Verba irregularia. — Häusliche Exercitia. —
3		Polnisch.	Lhr. Popliński.	Syntaxis. — Lectüre einiger Gedichte im I. u. II. Theile des Lesebuchs von Szumski. — Stylübungen: Briefe u. leichte Aufsätze verschiedenen Inhalts.
5		Deutsch.	Prof. D. Düttsche.	Lectüre und Erklärung der Bruchstücke im I. Curf. v. Pölig, St. 10 — 46. — Uebungen im Briefstyl. — Declamir: Ueb.

Licz. godz.	Przedmiot.	Nauczyciel.	Co wykładano w tym przedmiocie z wykazem Pisarzy i Ksiąg szkolnych.
3	Jęć. niemiecki.	Prof. Dütschke.	Teorya różnych gatunków poezyi (zaczawszy od lirycznej aż do dramatycznej) powiększej części podług własnych poszytów — Czytanie 3go kursu Wypisów Poelica. — Wypracowania częścią w domu, częścią w klasie pisane — deklamacye.
2	Jęć. francuzki.	Naucz. Steck.	Historia literatury podług Mottego — Gram. podług Mozina i Ex-temporalia zastosowane do składni imiesłów — Łatwiejsze ćwiczenia stylowe.
	B. Umiejętności.		
2	Religia.	Pastor Schiedewitz i X. Kap. Jarosz.	Jak w klasie Iszėj.
4	Matematyka.	Prof. Putyatycki.	Rachuba z ilościami pod znakiem pierwiastkowym będącemi — dowanie ciągów arytmetycznych i geometrycznych — reguła procentów i rent. Liczby wielopostaciowe — przestawy — zestawy z przestawami — teorya binomu na wykładadniki wszelkiego rodzaju. — Geometrya podług Legendra księga V i VI.
2	Fizyka.	Tenże.	O Elektryczności, galwanizmie, o magnesie, o ciepliku, o powietrzu, o barometrze i mierzeniu wysokości za pomocą tego narzędzia i o parze.
3	Hystorya.	N. W. Matern.	W półroczu latozem: historia rzymska, aż do śmierci Césara. W półroczu zim. aż do upadku Państwa Rzymskiego na zachodzie.
	C. Kunszt.		
2	Rysunki.	Naucz. Arndt.	Jak w klasie Iszėj.
	Spiewanie.	N. Fleischer.	Jak niżej.

Klasa III. Ordynaryusz: Naucz. W. Matern.

9	Łacina.	A. Języki.	
		Czytanie, 4 godz.	N. Ciechanński. Caes. Comment. de bello Gall. lib II 25 — V 20.
		Grammatyka, 4 godz.	Jakobsa Antol. p. 1 — 153 z wyłączeniem miejsc niektórych.
		Exercyce, 2 godz.	N. W. Matern. Podług Zumpta — o używaniu czasów i trybów — Syntaxis ornata.
5	Jęć. grecki.	Prozodya, 1 godz.	Tenże. W półroczu zimowem: tłumaczono Doeringa i pisano extemporalia.
		Czytanie, 2 godz.	N. Ciechanński. Podług Zumpta wraz z ćwiczeniami.
		Grammatyka, 3 godz.	N. W. Matern. W półroczu latozem: czytano wypisy Jakobsa Europa §. 23 aż do końca.
			Dyrektor. W półroczu zimowem: wypisy Jakobsa Europa §. 23 aż do końca.
			N. W. Matern. W półroczu latozem: najgłówniejsze szczegóły z Etymologii podług Buttmana i nauka o słowie podług własnego planu — exercyce.
			Prof. Cassius. W półroczu zimowem: nauka o Akcencie — powtórzenie słów ściagnionych, tudzież na μ — słowa nieregularne — ćwiczenia domowe.
3	Jęć. polski.	N. Popliński.	O składni — czytano niektóre poezye z Iszėj i IIgiej części Wypisów Szumskiego — na ćwiczenia stylowe zadawano listy i inne łatwiejsze prace.
3	Jęć. niemiecki.	Prof. tschke	Czytano i objaśniano wyimki z Igo kursu Poelica str. 10. — 46. ćwiczenia w stylu listowym — deklamacye.

Wöch. St. Z.	Lehrgegenstand.	Lehrer.	Was in diesem Gegenstande abgehandelt ist, nebst Angabe der Schriftsteller und Lehrbücher.
3	Französisch.	Lehrer Steck.	Lectüre in der Chrestomathie von Gedike, pag. 1—45. — Grammatik nach Mozin. — Ueber den Gebrauch der Zeiten und Modi — u. Verba irregularia. — Exercitia nach Mozin.
B. Wissenschaften.		Pred. Schiedewitz u. Caplan Jarosch.	
2	Religion.		Wie in Prima.
4	Mathematik.	Prof. v. Puzhynski.	Gleichungen des ersten Grades mit einer und mehreren unbekannten Größen. — Ausziehung der Quadrat- und Kubikwurzeln. — Quadratische Gleichungen. — Zahlen. — Logarithmen und ihre Anwendung. — Geometrie nach Legendre, Buch III. und IV.
3	Geschichte.	Ob. L. Matern.	Im Sommerhalbj. Alte Geschichte bis auf Christus. — Im Winterhalbj. Griech. Geschichte bis auf die Perserkriege, und allgemeine Geschichte bis auf Alexander.
1	Naturgeschichte.	Lehr. Fleischer.	Systemkunde, im 1ten Halbjahre Mineralogie, im 2ten Botanik. —
C. Künste.			
2	Zeichnen. Gesang.	Zeich. L. Arndt. Lehr. Fleischer.	Zeichnen aller Theile des menschlichen Körpers, nach Preiskler. Siehe unten.

Quarta, Ordinarius: Professor Dr. Dütschke.

7	Latein.	A. Sprachen.		
		Lectüre, 4 St.	Lhr. Ciechański und Prof. Cassius Derselbe.	Aus Nepos: vitae Epaminondae, Pelopidae, Agesilai et Eumenis. — Jacobs's Anthol. der römischen Dichter, pag. 34 — 64. — Anfangsgründe der Prosodie. — Vom Bau des Hexameters und Pentameters. — Scandir-Übungen.
		Prosodie.	L. Ciechański.	Die Syntax de rectione casuum, nach Zumpt und Trojański. — Kurze Sätze über die Regeln des Pensums.
		Grammatik, 2 St.	Derselbe.	Erzählungen aus der Griechischen Geschichte.
		Exercitia, 1 St.	Prof. D. Dütschke.	Analoge Formenlehre bis zu d. verbis contractis, nach Buttmann. — Lectüre in Jacobs's Elementarbuch, pag. 1—40.
4		Griechisch.	L. Popliński.	Etymologie, ausführlich vorgetragen. — Bajki nowe von Krasicki, und leichtere Gedichte aus andern Schriftstellern gelesen und erklärt. — Schriftliche Übungen in Briefen, Beschreibungen und in Verwandlung der gelesenen Gedichte in Prosa. —
3		Polnisch.		Lectüre in Wagner's Lehren der Weisheit und Tugend. — Grammatik nach Hense: Formenlehre und Syntax der Verben, nebst fleißigen Übungen im mündlichen Ausdruck.
2		Deutsch.	Prof. D. Dütschke und L. Fleischer.	Uebersetzung ausgewählter Stücke in dem kleinen Lesebuche von Gedike. — Grammatik nach Mozin, bis zu den Pronomen. — Verba irregularia und Ableitung der Tempora, nebst d. Lehre vom Gebrauche der Zeiten des Indicativs. — Exercitia, nach Mozin. —
		Französisch.	Lehrer Steck.	
B. Wissenschaften.			P. Schiedewitz f. d. ev. Schül. (c. m. V. u. VI.) Caplan Jarosch f. d. kath. Sch. (comb. mit V.)	Die biblische Geschichte des A. T., nach Kohtrausch. — Von Gott und dessen Eigenschaften, von der Schöpfung der Engel und Menschen; von der Vorsehung Gottes und deren Eigenschaften. —
2		Religion.		

Licz. godz.	Co wykładano w tym przedmiocie z wykazem Pisarzy i Ksiąg szkolnych.		
	Przedmiot.	Nauczyciel.	
3	Jęz. francuzki.	Naucz. Steck.	Czytano Wypisy Gedyki str. 1—45. grammatyka podług Mozin — o używaniu czasów i trybów — słowa nieforemne — exercycye z Mozina.
	B. Umiejętności.		
2	Religia.	Kazn. Schiededewitz i X. Kapelan Jarosz.	Jak w klasie Iszėj.
4	Matematyka.	Prof. Putyatycki.	Równania pierwszego stopnia z jedną i więcej niewiadomymi — wyciąganie pierwiastków kwadratowych i sześciennych — równania 2go stopnia — logarytmy i ich użycie — geometrya podług Legendra księga III. i IV.
3	Historya.	N. W. Matern.	W półroczu latowem: dzieje starożytne aż do Cyrusa. — w zimowym zaś półroczu: historia aż do wojen perskich, tudzież historia powszechna aż do Alexandra.
1	Historya naturalna.	N. Fleischer.	System tej nauki: w Iszem półroczu mineralogia, w drugim zaś botanika.
	C. Kunszta.		
2	Rysunki. Spiewanie.	N. rys. Arndt. N. Fleischer.	Rysowano wszystkie części ciała ludzkiego podług Prejslera. Zobacz niżej.

Klasa IV. Ordynaryusz: Prof. Dr. Dütschke.

7	Lacina.	A. Języki.	
		Czytanie, 4godz.	N. Ciechański i Prof. Cassius.
		Prozodya.	Tenże.
		Grammatyka, 2godz.	N. Ciechański.
		Exercycye, 2godz.	Tenże.
4		Jęz. grecki.	Prof. Dütschke.
3		Jęz. polski.	N. Popliński.
3		Jęz. niemiecki.	Prof. Dütschke i N. Fleischer.
2		Jęz. francuzki.	Naucz. Steck.
		B. Umiejętności.	
2		Religia.	Pastor Schiededewitz dla uczn. ewangel. razem z Kl. V. i VI. X. Kap. Jarosz dla uczn. katol. razem z Kl. V.

Z Neposa: życie Epaminondy, Pelopidasa, Agezylausza i Eumenesa. Antologia Jakobsa str. 34. — 64.
Początki prozody — o hexametrze i pentametrze — skandowanie. Składnia, o rzadzie przypadków, podług Zumpta i Trojańskiego wraz z praktycznym zastosowaniem do reguł podanych.
Powieści z dziejów greckich.

Formowanie regularne aż do słów ściągionych, podług Buttmana — czytano wypisy Jakobsa p. 1. — 40.

Etymologia obszernie — Bajki nowe Krasickiego, tudzież łatwiejsze poezye innych pisarzy — ćwiczenia na piśmie, listy, opisy — przerabianie na prozę czytanych poezyi.

Czytano Waguera: *Lehren der Weisheit und Jugend*. Grammatyka podług Hejzego: formowanie i składnia odmiennych części mowy — ćwiczenia stylowe i ortograficzne wraz z wprawą w mówieniu.

Tłómaczenie niektórych wyników z wypisów Gedyki — grammatyka podług Mozina aż do zaimka — słowa regularne — pochodzenie czasów, tudzież nauka o używaniu czasów trybu oznajmującego — exercycye podług Mozina.

Historia Starego Testamentu, podług Kohlrausza.

O Bogu i Jego przymiotach — o stworzeniu aniołów i ludzi, o Opatrzności boskiej.

Wöch. St. g.	Lehrgegenstand.	Lehrer.	Was in diesem Gegenstande abgehandelt ist, nebst Angabe der Schriftsteller und Lehrbücher.
4	Mathematik.	Prof. v. Nuznyatski.	Decimalbrüche und Proportionen, mit Anwendung derselben auf verschiedene Rechnungsarten. — Die 4 Species algebraisch. — Aus der Geometrie das 1te und 2te Buch nach Legendre.
1	Naturgeschichte.	Lehr. Fleischer.	Im Sommerhalbj. Einleitung zur Botanik.
2	Geographie.	Derselbe.	Im Winterhalbj. Zoologie nach Stein.
2	Geschichte.	Prof. D. Dütschke.	Die außereuropäischen Länder und der Preussische Staat, nach Sellen und Cannabich.
C. Künste.			Neuere Geschichte von 1492 bis auf die Französische Revolution, nach eigenen Hefen.
2	Zeichnen.	Lehr. Arndt.	Zeichnen ganzer Köpfe mit Beleuchtung, nach Schmidt.
2	Kalligraphie.	Lehr. Fleischer.	Nach Heinrig's Vorschriften.
	Gesang.	Derselbe.	Siehe unten.

Quinta, Ordinarius: Lehrer Fleischer.

8	A. Sprachen.		
	Fabeln.	Grammatik, 1. Cieshański.	Aus der Etymologie: vom Verbo und den Partikeln.
		Lectüre, 3 St. Derselbe.	Jac. Elementarbuch der Lat. Sprache pag. 59 — 80 übersetzt und genau analysirt.
		Exercitia, 2 St. Derselbe.	Kurze Sätze mit Bezug auf das grammatische Pensum der Klasse und mit Berücksichtigung einiger, der Latein. Sprache eigenthümlichen Constructions, Arten (d. Acc. c. Inf., der Participien u. dgl.)
4	Polnisch.	L. Popłuski.	Grammatik. — Etymologie. — Lectüre in den Fabeln von Krasicki und dem Przyjaciół Dzieci. — Einige Fabeln von Stan. Jachowicz. — Verwandlung gelesener Fabeln in Prosa.
3	Deutsch.	Lehr. Fleischer.	Kurze Briefe u. Erzählungen zur Ueb. im schriftl. Ausdruck.
2	Französisch.	Lehr. Steck.	Grammatik nach Henze, Abschnitt 2 — 10, mit Auswahl. — Orthographie u. schriftl. Uebungen. — Lesen u. Sprechübungen. — Lectüre im kleinen Lesebuche von Gedike, pag. 1 — 46. — Exercitia nach Mozin.
B. Wissenschaften.			
2	Religion.		Wie in Quarta.
2	Geographie.	Lehr. Fleischer.	Länder, Beschreibung von Europa, mit Ausschluss von Deutschland und Preußen, nach Sellen. — Uebungen im Landkartenzeichnen.
3	Arithmetik.	L. Cieshański.	Schriftliche und mündliche Uebungen im Rechnen mit Brüchen und nach der Regel de tri.
C. Künste.			
2	Zeichnen.	Lehr. Arndt.	Einzelne Theile des menschlichen Gesichts, nach Schmidt.
3	Kalligraphie.	Lehr. Fleischer.	Nach Heinrig's Vorschriften.
	Gesang.	Derselbe.	Siehe unten.

Licz. godz.	Przedmiot.	Nauczyciel.	Co wykładano w tym przedmiocie z wykazem
			Pisarzy i Ksiąg szkolnych.
4	Matematyka.	Prof. Puty- tycki.	Ułamki dziesiętne i proporcye z zastosowaniem onychże do różnych praktycznych rachunków — cztery działania algebraiczne. — z geometryi ks. I. i II. podług Legendra
1	Historja naturalna.	N. Fleischer.	W półroczu latowem: wstęp do botaniki — w półroczu zimowem Zoologia podług Steina.
2	Geografia.	Tenże.	Kraje poza Europą leżące — państwo Pruskie, podług Seltena i Kanabicha.
2	Historja.	Prof. Dütschke.	Historja nowsza od r. 1492. aż do rewolucyi francuskiej, podług własnych poszytów.
	C. Kunszt.		
2	Rysunki.	Naucz. Arndt.	Rysowano całe głowy ze światłem podług Szmidta.
2	Kalligrafia.	N. Fleischer.	Podług wzorów Heimyga.
	Spiewanie.	Tenże.	Zobacz niżej.

Klasa V. Ordynaryusz: Naucz. Fleischer.

8	A. Języki.		
	Jachina.	Grammatyka,	N. Ciechański.
		2 godz.	
		Czytanie,	Tenże.
		2 godz.	
		Exercycye,	Tenże.
4		2 godz.	
		Jęz. polski.	N. Popliński.
3		Jęz. niemiecki.	N. Fleischer.
3		Jęz. francuski.	Naucz. Steck.
	B. Umiejętności.		
2		Religia.	Jak w klasie IVtój.
2		Geografia.	N. Fleischer.
3		Arytmetyka.	N. Ciechański.
	C. Kunszt.		
2		Rysunki.	Naucz. Arndt.
3		Kalligrafia.	N. Fleischer.
		Spiewanie.	Tenże.

Z Etymologii o słowie i partykułach.

Jakobsa książkę początkową str. 59.—80. tłumaczono i rozbiegano.

Krótkie zdania zastosowane do reguł grammatycznych wykładanych
w klasie (o Accus, cum Infinit, de Particip. etc.).

Z Grammatyki Etymologia — Czytanie bajek Krasickiego i Przy-
jaciela Dzieci, tudzież niektóre bajki St. Jachowicza — przera-
rabiano czytane bajki na prozę — krótkie listy i powieści dla cwi-
czenia uczniów w pisaniu.

Grammatyka Hejzego Rozdział 2 — 10. z wypuszczeniem mniej
ważnych rzeczy — ortografia i ćwiczenia w stylu, czytaniu
i mówieniu.

Konjugacye regularne — wokabuły i rozmowy łatwiejsze — czytanie
wypisów Gedyki str. 1 — 46; — exercycye podług Mozina.

Jak w klasie IVtój.

Krajopismo Europy z wyłączeniem Niemiec i Pruss, podług Sel-
tena — ćwiczenia w rysowaniu kart geograficznych.

Cwiczone uczniowie na piśmie i ustnie w rachunkach z ułamkami
i podług reguły de tri.

Pojedyncze części twarzy ludzkiej, podług Szmidta.

Podług wzorów Heimyga.

Zobacz niżej.

Woch. St. z.	Lehrgegenstand.	Lehrer.	Was in diesem Gegenstande abgehandelt worden, nebst Angabe der Schriftsteller und Lehrbücher.
--------------	-----------------	---------	---

Sexta, Ordinarius: Lehrer Woyde.

A. Sprachen.			
7	Latein.	Lehrer Woyde.	Lesen und Uebersetzen in Jacobs's Elementarbuch, pag. 1 — 8 und 9 — 18. — Leseübungen mit besonderer Rücksicht auf die Quantität der Penultima. — Die analoge Formenlehre nach Zumpt. — Bildung kurzer Sätze.
5	Polnisch.	L. Popliński.	Lesen im Przyjaciół Dzieci. — Elemente der Grammatik. — Fabeln und leichte Gedichte erklärt, u. sie dann memoriren lassen.
		Lehrer Woyde.	Grammatik nach Szumski, bis zum Zeitworte. — Lesen u. Uebersetzen aus dem Elementarbuch.
4	Deutsch.	Derselbe.	Leseübungen im Elementarbuch von Popliński. — Kenntniß der Redetheile. — Bildung der Wörter. — Regelmäßige Formenlehre. — Recitationsübungen.
1	Französisch.	Lehrer Steck.	Übungen im Lesen in Gedike's Lesebuch, pag. 1 — 15.
B. Wissenschaften.			
2	Religion.	Pred. Schiedewitz (mit ev. Schülern.)	Wie in Quarta.
		Capl. Jarosch (mit kathol. Schülern.)	Glaubens- und Sittenlehre, nach dem Diöcesan-Katechismus, und die biblische Geschichte des A. T.
3	Rechnen.	Lehrer Woyde.	Die vier Species mit ganzen, unbenannten und benannten Zahlen, und die einfache Regel de tri.
2	Geographie.	Lehr. Fleischer.	Allgemeine physisch-topische Erdbeschreibung, nach eigenem Leitfaden.
C. Künste.			
2	Zeichnen.	Lehrer Arndt.	Mathematische Vorübungen, nach Schmidt.
4	Kalligraphie.	Lehrer Woyde.	Nach Heinrig's Vorlegeblätter.
	Gesang.	Lehr. Fleischer.	Siehe unten.

Im Gesange, welchen der Lehrer Fleischer leitete, wurde wöchentlich 1 St. zum Unterrichte in der Accordenlehre und in den allgemeinen Grundsätzen der musikalischen Composition (nach Logier und Börolt) verwendet; 1 St. für den 1ten Singchor und 1 St. zum Elementar-Unterrichte bestimmt. — Außerdem: außerordentliche Stunde abwechselnd für einen Männer- und für einen gewöhnlichen Chor aus freiwilligen Theilnehmern.

Licz. godz.	Przedmiot.	Nauczyciel.	Co wykładano w tym przedmiocie z wykazem Pisarzy i Ksiąg szkolnych.

Klasa VI. Ordynaryusz: Naucz. Wojde.

7	A. Język.		
	Łacina.	Naucz. Wojde.	Czytano i tłómaczono wypisy Jakobsa str. 4 — 8 i 14 — 18 — ćwiczone uczniów w czytaniu, z zachowaniem iloczasu przedostatniej sylaby — formowanie regularne, podług Zumpta — składanie zdań krótkich.
5	Jęz. polski.	N. Popliński.	Czytanie z Przyjaciela Dzieci — początki grammatyki — bajki i łatwiejsze wiersze objaśniano i na pamięć się uczono.
		Naucz. Wojde.	Grammatyka podług Szumskiego, aż do słowa — czytano i tłómaczono Przyjaciela Dzieci.
4	Jęz. niemiecki.	Tenże.	Czytano wypisy Poplińskiego — poznanie części mowy — tworzenie słów — formowanie regularne — deklamacye.
1	Jęz. francuzki.	Naucz. Steck.	Cwiczone w czytaniu z wypisów Gedyki, str. 1 — 15.
B. Umiejętności.			
2	Religia.	Kazn. Schiedewitz, z uczn. ewan.	Jak w klasie IV.
		X. Kap. Jarosz, z katolikami.	Nauka Wiary i Moralności, podług Katechizmu dyecezyalnego i Historia S. Starego Testamentu.
3	Rachunki.	Naucz. Wojde.	Cztery działania w liczbach prostych i wielorakich i reguła trzech.
2	Geografia.	N. Fleischer.	Ogólny fizyczny — topiczny rzut oka na powierzchnię ziemi, podług własnych poszytów.
C. Kunsztu.			
2	Rysunki.	Naucz. Arndt.	Przygotowanie matematyczne, podług Schmidta.
4	Kalligrafia.	Naucz. Wojde.	Podług wzorów Heinryga.
	Spiewanie.	N. Fleischer.	Zobacz niżej.

W Nauce śpiewania, którą się Nauczyciel Fleischer trudnił, przeznaczono jedną godzinę w tygodniu teorii o akkordach, tudzież powszechnym zasadom muzykalnej kompozycji (podług Logiera i Göroltda); jedną godzinę pierwszemu chorowi śpiewu, a jedną samym początkom. Prócz tego nadzwyczajną godzinę w tygodniu dla choru głosów męskich i dla zwyczajnego choru na przemian.

II. Inhalt der Verfügungen,

welche im Laufe des Schuljahres 1828²⁹ Seitens des Hohen Ministerii des Kultus und des Königl. Hochlöbl. Provinzial-Schul-Kollegii erlassen wurden.

I. Ueber den Abgang zur Universität.

1. Um die zur Universität erforderlichen Kenntnisse sich vollständig zu erwerben, sollen die Schüler der obersten Gymnasialklasse diese nicht eher verlassen, als bis sie den zweijährigen Kursus darin beendigt haben.
2. Schüler, die von einem Gymnasio abgegangen sind, ohne sich der vorgeschriebenen Entlassungs-Prüfung unterzogen zu haben, sollen erst nach Verlauf eines Jahres, von ihrem Abgange an gerechnet, bei einer der Königl. Wissenschaftlichen Prüfungs-Kommissionen zum Tentamen und Examen, Behufs der Immatrikulation, angenommen, vor Ablauf dieser Frist aber ohne Weiteres abgewiesen werden.

Diese Vorschriften machen den wesentlichen Inhalt der Ministerial-Reskripte vom 7. Juni und 2. Juli 1828 aus.

II. Ueber den Ausfall der vorjährigen öffentlichen Prüfung im Gymnasio.

3. Nach der Verfügung des Königl. Hochlöbl. Provinzial-Schul-Kollegii vom 11. Mai v. J. befriedigten die Leistungen der Anstalt im Allgemeinen fortwährend, und der Direktor erhielt den Auftrag, gegen die Lehrer die beifällige Anerkennung Seitens der Behörde auszusprechen.

III. Die Bestätigung des Lehrplans betreffend.

4. Der für das Schuljahr von Ostern 1828 bis dahin 1829 entworfene und eingereichte Lehrplan wurde mit einigen Modifikationen, mittelst Verfügung der vorgeordneten Behörde, vom 8. April a. pr., genehmigt.

II. Osnowa Reskryptów.

Od Wysokiego Ministerstwa Oświecenia i Król. Prowincjonalnéj Rady Szkolnéj w ciągu roku szkolnego 1828²⁹. wydanych.

I. Względem udawania się na Uniwersytet.

1. Aby się uczniowie należycie do Uniwersytetu przygotować mogli, nie powinni prędzej najwyższej gimnazyalnej opuszczać Klasy, jak dopiero wtenczas, gdy wnieć ukończą dwuroczny kurs naukowy.
2. Ucznióm, którzy wychodzą ze szkół, nie złożwszy przepisane go egzaminu maturitatis, dopiero w roku po swem z Gimnazyum odejściu, do Król. Naukowej Kommissji Examinacyjnej, dla złożenia egzaminu w celu pozyskania Immatrykulacyi, zgłosić się wolno; przed upłynieniem zaś tego terminu nikt do takowego egzaminu przypuszczonym nie będzie.

Przepisy te są główną osnową Ministeryalnego Reskryptu z dnia 7go Czerwca i 2go Lipca 1828. r.

II. Względem wypadku przeszłorocznego publicznego popisu w Gimnazyum.

3. Podług reskryptu Prześ. Król. Prowincjonalnéj Rady Szkolnéj, z dnia 11go Maja r. z. stan nauk w szkole naszej i usiłowania Nauczycieli, w ogólności ciągle są zadowalniające; co także Dyrektor, na rozkaz swej Zwierzchności, całemu Kollegium wyraził.

III. Reskrypt potwierdzający plan naukowy.

4. Plan naukowy na rok szkolny od Wielkanocy 1828, aż do tegoż czasu 1829 r. ułożony i podany, reskryptem wzmiankowanej Zwierzchności z dnia 18go Kwietnia r. z. z niektórymi zmianami zatwierdzony został.

IV. Wegen Einführung von Lehrbüchern.

5. Die Theorie der Dichtungsarten, nebst einer vollständigen deutschen Beispiel-Sammlung für obere Gymnasial-Klassen, verfaßt vom Professor am Königl. Gymnasio zu Posen, D. Georg Wüller;.
6. Das Lehrbuch der Geschichte für die obere Gymnasial-Klassen, vom Professor an der Kön. Universität zu Königsberg, D. Friedrich Ellendt, und
7. Das, vom Gymnasial-Lehrer zu Posen, Anton Popliński, herausgegebene deutsche Lesebuch, bezieht: Auswahl von Mustern deutscher Prosaiker und Dichter, Slogau bei Günstler 1823, — in unser Institut einzuführen, und zwar das erste bloß in Prima und Sekunda, das zweite zugleich auch in Tertia, das dritte nur in Quinta und Sexta, bestimmten die Erlasse des Königl. Provinzial-Schul-Kollegii vom 10. und 18. April vorigen und vom 23ten Februar dieses Jahres.
8. Ueber die mannichfaltigen Vortheile der Beibehaltung früher eingeführter Lehrbücher, und über deren zweckmäßige Benutzung, läßt sich die Verfügung vom 23. Februar c. gründlich belehrend aus.

V. In Rücksicht der Vermehrung der Lehrmittel.

9. 10. 11. 12. Der Ankauf von historischen, naturgeschichtlichen, pädagogischen, philologischen u. Werken, als: der (unter der Leitung der Professoren Heeren und Ukert erscheinenden) Geschichte der Europäischen Staaten; ferner: der Geschichte Preußens, von Voigt; des naturhistorischen Atlas von Goldfuß; der Zeitschrift des D. Jahn: Jahrbücher für Philologie und Pädagogie; der Synonymik von Eberhard, Maass und Gruber; der deutschen Grammatik von Grimm; der sämtlichen Werke des Aristoteles, in den Ausgaben von Buhle und Schneider, und mehrerer anderer — wurde von der Behörde in den Verfügungen vom 21. April, 11. Mai, 5. Aug. v. J. und 7. März d. J., theils selbst angeordnet, theils auf den Antrag des Direktors genehmigt.

IV. Względem zaprowadzenia książek szkolnych.

5. Teorya różnych gatunków poezyi, wraz z wyborem najlepszych przykładów w niemieckiej literaturze czerpanych, ułożona dla klas wyższych, przez Professora Król. Gimnazjum Poznańskiego Dra. Jerzego Muellera.
6. Historia Powszechna dla klas wyższych Gimnazyalnych przez Professora Król. Uniwersytetu w Królewcu Dra. Fryderyka Ellendt, tudzież;
7. przez Nauczyciela Gimnazjum Poznańskiego Antoniego Poplińskiego wydane dziełko niemieckie do czytania, pod tytułem: wybór wzorów z niemieckich prozaików i poetów, w Głogowie u Guentra 1828. r.; których zaprowadzenie w Instytucie naszym, mianowicie pierwszego tylko w klassie Iéy i IIgiéy, drugiego razem i w IIIciéy a ostatniego tylko w Vtéy i VIstéy, nakazują Reskrypta Król. Prowincjonalnéj Rady-Szkolnéj z dnia 10. i 18go Kwietnia r. z. i z dnia 23go Lutego r. b.
8. O różnych korzyściach, jakie wynikają z ciągłego używania zaprowadzonych książek, tudzież o stosownym onychże użyciu Reskrypt z dnia 23go Lutego r. b. stosowne podaie uwagi.

V. Względem pomnożenia aparatu naukowego.

9. 10. 11. 12., Zakupienie dzieł historycznych, do historyi naturalnej należących, pedagogicznych, filologicznych etc., iako to: (pod okiem Professorów Heerena i Uckerta wychodzący) historyi państw europejskich, dalej Historyi Pruskiej przez Voygta, atlasu historyi naturalnej przez Goldfussa, pisma peryodycznego przez Dra. Jahna: roczniki filologii i pedagogiki, Synonimiki Eberharda, Maasa i Grubera; grammatyki niemieckiej Grimma; wszystkich dzieł Arystotelesa, edycyi Buhle i Schneidera, i wielu innych przez Zwierszchności reskryptami z d. 21. Kwietnia, 11. Maja, 5. Sierpnia r. z. i 7. Marca r. b. poczęści nakazane, poczęści na przedstawienie Dyrektora, zatwierdzone zostało.

13. Dies Letztere geschah auch in Ansehung der erforderlichen Musikalien, zum Gebrauche bei dem Gesangunterrichte, wozu jährlich 15 Rthlr., laut Reskriptes vom 16. April 1818, bewilligt wurden.

14. Auf die, von dem Gymnasial-Lehrer Fleischer gewünschte Anschaffung eines Positivs zur gehörigen Anleitung zum Choral-Gesange, auch mit Rücksicht auf die Erhöhung der Feierlichkeit in den Morgenandachten im Gymnasio, ertheilte das Hochlöbl. Provinzial-Schul-Kollegium in der Verfügung vom 17. Dezbr. v. J. die Versicherung, daß es gern darauf eingehen werde, sobald nur erst ein geräumigeres Local für die Anstalt, und in diesem ein größeres, angemesseneres Zimmer zur Ertheilung des Gesangunterrichtes gewonnen seyn würde. —

VI. In Betreff der Gehaltsverbesserung für die Lehrer.

15. Der Erlaß vom 3. August v. J. benachrichtigte den Direktor, daß mehreren seiner Mitarbeiter, namentlich dem Oberlehrer Matern, den Lehrern Popliński u. Fleischer, so wie dem Zeichen-Lehrer Arndt, Gehaltszulagen seien bewilligt worden.

VII. In Hinsicht auf Beförderung eines gedeihlicheren Gymnasial-Unterrichts.

16. Das Königl. Hochlöbl. Provinzial-Schul-Kollegium wünscht sehr angelegentlich die Zweckmäßigkeit und Wohlthätigkeit des Unterrichts, welcher in den Gymnasien des Großherzogthums ertheilt wird, noch mehr zu erhöhen, und hat zu dem Ende unterm 1ten Januar c. eine ausführliche Zirkular-Verfügung erlassen, welche mit vieler Umsicht und Gründlichkeit die Mittel dazu an die Hand giebt, nichts desto weniger aber die Direktoren noch zur gutachtlichen Aeußerung über diesen Gegenstand, nach vorhergegangener Berathung mit den Lehrern der Anstalt, auffordert.

Die in jenem trefflichen Reskripte zur Befestigung und Abhülfe des noch Mangelhaften und zur Beförderung des Besseren dargebotenen Mittel sollen in dem neuen Schuljahre unseres Gymnasii unfehlbar ihre Anwendung finden.

13. Podobniż przeznaczono reskryptem z dnia 16go Kwietnia 1828. r., fundusz roczny tal 15. na zakupienie nót muzycznych dla użytku w śpiewaniu.

14. Na życzenie Nauczyciela Gimnazyalnego J. P. Fleischera, względem zakupu Pozytywki, dla tem lepszy wprawy Uczniów w śpiewie choralnym tudzież dla wzniesienia uroczystości podczas ранnego nabożeństwa w Gimnazjum, zapewniła Przes. Prowincjonalna Rada Szkolna, reskryptem z dnia 17go Grudnia r. z., że chętnie na to zezwoli, skoro tylko wystawiony będzie obszerniejszy lokal dla Instytutu, i w nim większa i dogodniejsza sala dla nauki śpiewania.

VI. Względem powiększenia pensyi Nauczycieli.

15. Reskrypt z dnia 5go Sierpnia r. z. uwiadomia Dyrektora, jako niektórym z jego współpracownikow mianowicie Nauczycielowi Wyż. Matern, Nauczycielom Poplińskiemu i Fleischerowi, nadto Nauczycielowi rysunków Arndtowi pensye zostały powiększone.

VII. Tyczy się pomyślniejszego i skuteczniejszego udzielenia Nauk po Gimnazjach.

16. Jest to usilnem życzeniem Przes. Prowincjonalnej Rady szkolnej, aby sposób udzielania nauk po Gimnazjach w tutęjszej Prowincyi w zastosowaniu i skutku wyższego jeszcze dosięgnął stopnia: w tym celu wyszło pod dniem 11go Stycznia r. b. obszerne rozporządzenie gruntowne i skuteczne podające środki; a jednak Zwierzchność zaciąga w tej materyi zdania Dyrektorów, które Jej po zniesieniu się z Nauczycielami Instytutu przesać mają.

Sposoby te wskazane w zmianowanym reskrypcie do uchylenia niedoskonałości i podźwignienia lepszego nauk porządku dążące, w przyszłym roku szkolnym niechybnie zostaną wykonane.

VIII. In Bezug auf Disziplin.

17. Das angemessenste Mittel, den jungen Leuten die Schulgesetze gegenwärtig zu erhalten und ihre Beachtung zu bewirken, ist, daß sie ihnen (vom Direktor) öfters mündlich vortragen und zur Befolgung anempfohlen werden. Zu diesem Zwecke bestimmt die Behörde, mittelst Erlasses vom 23. Februar d. J. „Die allgemeinen Erziehungs- und Unterrichts-Grundsätze, welche das Programm des Königl. Gymnasii zu Posen vom Jahre 1827 enthält.“

VIII. Tyczą się karności.

17. Aby prawa szkolne uczniowie w żywej zawsze mieli pamięci i podług nich postępowali, Dyrektor odebrał rozkaz, często takowe młodzieży odczytywać. Na ten koniec przeznacza Zwierzchność reskryptem z dnia 23. Lutego r. b. Ogólne zasady edukacji i wychowania, które nadesłany Program Król. Gimnazjum Poznańskiego z roku 1827. zawiera.

B. Chronik.

I. Die Eröffnung des neuen Schuljahres 1828.

Diese erfolgte am 28. April d. J. in der nämlichen Weise, wie die früheren Programme sie nachweisen. Früh kirchliche Andacht, dann Versammlung im Gymnasio, wo der Direktor in Gegenwart sämtlicher Lehrer die Schulgesetze und andere Verordnungen vortrug und zur Befolgung anempfahl. Demnachst Translokation der Promovierten und Bekanntmachung des Lehrsplanes.

II. Nachrichten, betreffend das Lehrer- und Beamten-Personale.

a. Das Lehrer-Personale.

Veränderungen haben bei demselben nicht Statt gefunden. Es wird aber bei dieser Gelegenheit bemerkt, daß einem unserer Amtsgenossen eine besondere Auszeichnung zu Theil geworden ist. Seine Majestät der König haben geruht, dem Lehrer Woyde, mit Rücksicht auf seine, 46 Jahre hindurch treu geleisteten Dienste, das Allgemeine Ehrenzeichen Erster Klasse huldreichst zu verleihen.

b. das Beamten-Personale.

In Gemäßheit einer Verfügung des Königl. Provinzial-Schul-Kollegii vom 13. Dezbr. v. J., wurde in die Stelle des verstorbenen General-Seniors, D. Johann Ludwig Cassius, der Pre-

B. Kronika Szkoły.

I. Rozpoczęcie nowego roku Szkolnego.

Nowy rok szkolny rozpoczęto dnia 18. Kwietnia r. z. w ten sam sposób, jako to w dawniejszych programmatach opisane było. Z rana nabożeństwo w Kościele, potem zgromadzenie młodzieży w Gimnazjum, na którem Dyrektor, w przytomności wszystkich Nauczycieli przeczytawszy prawa, do ich wykonywania zachęcał: przy końcu ogłosił promocyje i nowy plan naukowy.

II. Wiadomości tyczące się Kollegium i jego Urzędników.

a) Grono Nauczycielskie.

Tutaj żadna nie zaszła zmiana. Wspomnieć jednak wypada, że jednego z moich kolegów szczególniejszy spotkał zaszczyt. Jego Królewska Mość Pan nasz Miłośniwy, Nauczyciela Woyde, przez wzgląd na jego zasługi (już bowiem lat 46. gorliwie pracuje), honorową oznaką pierwszej klasy udarować raczył.

b) Urzędnicy.

Stosownie do rozporządzenia Prez. Prowincjonalnej Rady Szkolnej, z dnia 13. Grudnia r. z. w miejsce ś. p. Generalnego Seniora Dra. Jana Ludwika Kassiusza, Kaznodziei tutejszej Niemie-

diger an der hiesigen deutschen Unitäts-Gemeinde, Hr. August Schiedewitz, zum alternirenden Präses des Ephorats bestimmt.

III. Vertretungen in Krankheits-Fällen.

Bald nach dem Anfange des neuen Schuljahres (im Monate Mai) erkrankte der Direktor des Institutes, und mußte 4 Wochen hindurch vertreten werden. Der diesfällige Erlass des Königl. Provinzial-Schul-Kollegii vom 17. Mai 1828 ordnete an, daß die Direktors-Geschäfte gemeinschaftlich von den beiden ersten Professoren des Gymnasii, Cassius und D. Dütschke, und zwar dergestalt verwaltet werden sollten, daß der letztere vorzugsweise den disziplinarischen Theil derselben übernehme.

IV. Besuche, die dem Königl. Gymnasium zu Theil wurden.

1. Seitens des Durchlauchtigen Kurators, des Herrn Fürsten Ordinaten, Mitgliedes des Königl. Hohen Staats-Rathes, Anton v. Sułkowski.

Höchstderjelbe fuhr fort, unsere Anstalt fast in jeder Woche zu besuchen, sich nach dem Fleiße, den Fortschritten und dem Verhalten unserer Zöglinge sorgfältig zu erkundigen, den Prüfungen, der Austheilung der Zensuren, den allgemeinen Schulversammlungen u. s. w. beizuwohnen, und dadurch aufmunternd auf Lehrer und Schüler einzuwirken. Doch hierbei es nicht bewenden lassend, bethätigte der edelmüthige Fürst sein Wohlwollen für das Institut auf mannichfaltige andere Weise, als durch Fortsetzung, ja sogar durch Vermehrung der Unterstützungen für hülfsbedürftige Schüler. Auch um Anerkennung des Verdienstes, so wie um die bessere Stellung mancher Lehrer in ihrem Einkommen, war derselbe ansehnlich und nicht ohne Erfolg bemüht. Wir werden das Andenken dieses erhabenen Gönners und Beschüßers unseres Gymnasii immerdar in dankbarer Gesinnung segnen.

2. Besuche von Fremden.

Am 13. Sept. v. J. hatten wir das Glück, Se. Excellenz, den Königl. wirklichen Geheimen Staats- und Finanzminister, Herrn v. Rog, auf seiner Durchreise von Reisen nach Berlin, bei uns zu sehen. Obgleich die Lehrstunden an

ckiej Jednoty, August Schiedewitz kolejnym Prezesem Eforatu został mianowany.

III. Zastępstwa w chorobie.

W krótko po rozpoczęciu nowego roku Szkolnego (w miesiącu Maju), zachorował Dyrektor Instytutu, i przez 4 tygodnie zastępowanym być musiał. Reskrypt Król. Prowincjonalnej Rady Szkolnej, dnia 17. Maja 1828. r. w tej mierze wydany, porucza zastępstwo Dyrektora dwóm pierwszym Profesorom Gimnazjum, Kass y uszowi i Dr. Dütschke w ten sposób, aby ostatni szczególniej karnością się trudnił.

IV. Wizytowanie Król. Gimnazjum.

1. Ze strony J. O. Xięcia Kuratora Ordynata, Członka wysokiej Rady Państwa, Antoniego Sułkowskiego

J. O. Xiąże Kurator ciągle prawie co tydzień odwiedzał nasz Instytut, dowiadując się troskliwie o pilności, postępach w naukach i sprawowaniu się Uczniów; nadto popisy, wręczanie cenzur i zgromadzenia młodzieży swoją zaszczycał bytnością, i ożywia gorliwość Nauczycieli i Uczniów. Nieprzystając na tem, wspaniały nasz Kurator rozmaitym sposobem przychylność swoją ku Instytutowi okazywał, mianowicie przez dalsze udzielanie, a nawet powiększenie wsparcia dla ubogich uczniów: nakomiec J. O. Xiąże starał się usilnie i nie bez skutku, o uznanie zasługi, iako też o powiększenie pensyi niektórym Nauczycielom. Z uczuciem najżywszej wdzięczności zawsze błogosławić będziemy Dobroczynicy i Opiekunowi Naszemu.

2. Gości którzy tę Szkołę zwiedzali.

Dnia 16. Września r. z. mieliśmy szczęście oglądać JW. Motza Król. Rzeczywistego Tajnego Ministra Skarbu, który przejeżdżając z Rydzyny do Berlina Szkołę naszą odwiedził, a lubo godziny naukowe już były ukończone, JW. Minister lokal gim-

dem Tage schon beendigt waren, so geruhte Se. Excellenz doch, in das Gymnasial-Gebäude sich zu begeben, und die darin versammelten Professoren und Lehrer sich vorstellen zu lassen. Hochderselbe sah dann jedes Lehrzimmer, die Bibliothek etc., und überzeugte sich, daß das Locale für die bedeutende Anzahl von Zöglingen und für die anderweitigen Lehrbedürfnisse viel zu beschränkt, eine Vergrößerung desselben daher unumgänglich notwendig sei.

V. Prüfungen im Laufe des Schuljahres.

Dem gewöhnlichen Privat-Examen um Michaelis — ging eine Prüfung zweier Abiturienten aus Ober-Prima (s. unten) voraus. Diese wurde in Gegenwart des Durchlauchtigen Kurators von dem Konsistorial-Asessor, Herrn General-Senior Hanke, als Königlichem Kommissarius, und von der Prüfungs-Kommission, aus dem Ephorate des Gymnasii und den resp. Klassen-Lehrern gebildet, am 29ten, und die Privat-Prüfung am 30ten September und 1. Oct. pr. abgehalten.

nazywalny obójrzał, i tamże wszystkich Prof. i Nauczycieli uszanowanie przyjął: a oglądając w szczególności bibliotekę i wszystkie klasy, miał sposobność przekonania się, że lokal dla tak znacznej liczby uczniów i innych potrzeb szkolnych nader, jest szczupły, i powiększenie onegoż za konieczną uznał potrzebę.

V. Popisy w ciągu roku szkolnego.

Zwyczajny Popis prywatny na Sty. Michał poprzedził Examen dwóch odchodzących na Akademię Uczniów Klasy I. Oddziału I. (zob. niżej). Examen ten odbył się w obecności J. O. Xiecia Kuratora, pod okiem Assessora Konsystorskiego, Seniora Wgo. Hanke, jako Król. Kommissarza i Kommissyi z Członków Eforatu i należących do tego Nauczycieli złożonej.

C. Statistische Uebersicht.

1. Die Anzahl der Schüler.

Im Anfange des vorfloßenen Schuljahres, am 28 April 1828,	Jetzt am Schlusse des Schuljahres, den 11ten April 1829, befinden sich
waren in Prima 20	in Prima 14
in Sekunda 41	in Sekunda 29
in Tertia 67	in Tertia 57
in Quarta 71	in Quarta 68
in Quinta 80	in Quinta 91
in Sexta 62	in Sexta 89
Summa 341	Summa 348

2. Im Laufe des Schuljahres wurden 89 Schüler aufgenommen, und 83 verließen das Gymnasium, welche letzteren theils zu bürgerlichen Gewerben theils zu anderen Lehranstalten übergingen. Zur Universität wurden von ihnen (vorige Michaelis) zwei Jünglinge entlassen, nämlich:

1. Johann Ferdinand Braun, welcher zu Breslau Theologie studirt, und
2. Ernst Julius Heinrich Hoffmann,

C. Wykaz Statystyczny.

1. Liczba Uczniów.

W początku roku szkolnego od d. 28. Kwietnia 1828. r. wynosiła,	Teraz przy końcu roku szkolnego d. 11. Kwietnia 1829. roku,
w Klasie I. 20	w Klasie I. 14
w Klasie II. 41	w Klasie II. 29
w Klasie III. 67	w Klasie III. 57
w Klasie IV. 71	w Klasie IV. 68
w Klasie V. 80	w Klasie V. 91
w Klasie VI. 62	w Klasie VI. 89
Ogółem 341	Ogółem 348

2. W ciągu roku szkolnego przyjęto 89. uczniów, a 83 opuściło Gimnazjum, którzy częścią do rozmaitych udali się rzemiosł, częścią też do innych oddalili się Instytutów. Na Uniwersytet udali się na Sty. Michał dwaj młodzieńcy, to iest:

2. Jan Ferdynand Braun, który w Wrocławiu do teologii się przykłada.
2. Ernest Juliusz Henryk Hoffmann,

der ebenfalls zu Breslau sich dem Studio der Rechte widmet.

Beide erhielten das Zeugniß der Reise No. II., Braun mit Auszeichnung im Polnischen und im Französischen und überhaupt des angestrebten und ausdauernden Fleißes.

3. Durch den Tod hat die Anstalt in dem verfloßenen Jahre glücklicherweise keinen Schüler verloren. Es ist aber noch ein Todesfall aus dem Schuljahre 1827 hier nachträglich zu erwähnen, welcher erst nach Erscheinung der betreffenden Einladungsschrift angezeigt wurde. Stanislaus Tyraniewicz aus Quarta, 17 Jahre alt, starb zu Posen, am 26. März 1828, an den Folgen einer Operation des Steines. Er hinterläßt das Andenken eines fleißigen und gestuteten Schülers.

4. Stand des Lehrapparates.

Auch in dem verfloßenen Schuljahre ist der Lehrapparat des Königl. Gymnasii vermehrt worden. Für die Bibliothek zunächst wurden durch die Güte des Hohen Ministerii des Kultus und des Königl. Hochlöbl. Provinzial-Schul-Kollegii mehrere philosophische, historische und pädagogische Werke aus dem Gymnasial-Fonds bewilligt.

Der Bibliothekar, Lehrer Ciechanński, hat jetzt den systematischen und alphabetischen Katalog sämtlicher Bibliothek-Werke beendigt.

Mehreres ist auch an Landkarten, Zeichen- und kalligraphischen Vorlegeblättern aus der gedachten Gymnasial-Kasse angeschafft worden.

Eine nicht unbeträchtliche Vermehrung erhielt auch die Gymnasial-Lese-Bibliothek durch die vierteljährigen Beiträge der Schüler.

5. An Geschenken empfing die Gymnasial-Bibliothek, u. s. w.:

a. Von dem Hohen Ministerio des Kultus und dem Hochlöbl. Provinzial-Schul-Kollegio — einige antiquarische, historische, geographische und mathematische Werke. Zuletzt wurden uns von Hochdemselben das encyclopädische Wörterbuch der medizinischen Wissenschaften von Hufeland, Gräfe, Siebold und Anderen, und die Geschichte der Griechischen Litteratur von Schöll, aus dem Französischen von Schwarze, mittelst Rescripte vom 29. November v. J., 31. März und 4. April d. J. übersandt.

który także w Włocławiu prawa się uczy.

Obydwaj otrzymali zaświadczenie dojrzałości z Nrem. II. Braun z odznaczeniem w polskim i francuskim języku, a nadewszystko z powodu usilnej i ciągłej pilności.

3. Instytut w roku zesłłym przez śmierć żadnego nie utracił ucznia. Jednak dodatkowo z roku 1827. wzmiankę uczynić muszę, o czém dopiero po rozdaniu programatów doniesiono, że Stanisław Tyraniewicz z klasy IV. mający lat 17. dnia 26. Marca 1828. r. w skutek operacyi na kamieniu, w Poznaniu z tym się pożegnał światem: zostawia po sobie pamiątkę pilnego i obyczajnego ucznia.

4. Stan Apparatu szkolnego.

Apparat szkolny Król. Gimnazjum znowu pomnożony został. Wysokie Ministerstwo Obrządków religijnych i Prześ. Rada Szkolna zezwoliła na zakupienie z funduszu gimnazyalnego różnych dzieł filologicznych, historycznych i pedagogicznych.

J. Pan Ciechanński Nauczyciel i Bibliotekarz wykończył już systematyczny i alfabetyczny katalog wszystkich dzieł, które się w Bibliotece znajdują.

Poócz tego jeszcze Kart geograficznych, wzorów do Rysunków i kaligrafii, także z kassy gimnazyalnej, za pozwoleniem Zwierzchności, dostateczną zakupiono ilość.

Nadto gimnazyalna biblioteka dla użytku młodzieży przeznaczona, składką kwartalną uczniów znacznie powiększoną została.

5. W podarunku dostała Gimnazyalna Biblioteka.

a) Od Wysokiego Ministerstwa Obrządków religijnych i Prześ. Prowincjonalnej Rady Szkolnej kilka dzieł o starożytności, historycznych, geograficznych i matematycznych. W końcu odebraliśmy od Władz wymienionych razem z reskryptem z dnia 29. Listopada r. z. i z dnia 31. Marca i 4. Kwietnia r. b. Dykcyonarz Encyklopedyczny nauk Lekarskich przez Hufelanda, Graefego i Siebolda; nadto Schoela Historią literatury Greckiej z francukiego przez Schwarza przełożoną.

b. Die Preussische Hochverehrte Haupt-Bibel-Gesellschaft erfreute uns durch ein sehr ansehnliches Geschenk, in Mittheilung von 12 Exemplaren der Londoner hebräischen Bibel. Der Bestimmung zufolge sollen diese den unbemittelten Mitgliedern der beiden oberen Klassen, welche dem Studio der hebräischen Sprache sich widmen, aus der Bibliothek, gegen die gehörige Verschönerung, zum Gebrauch verabreicht werden.

c. Von dem Professor am hiesigen Gymnasio, Hrn. Johann Friedrich Cassius, und dessen Bruder, Hrn. August Wilhelm Cassius, Prediger zu Sommerau bei Rosenberg in Westpreußen, erhielten wir, aus dem Nachlasse ihres Onkels, des verstorbenen Direktors Cassius hieselbst, in 84 Bänden, theils lexikalische, grammatische und antiquarische Werke, vorzüglich der hebräischen Litteratur, in lateinischer und deutscher Sprache, theils ansehnliche polnische Geschichtswerke, so wie auch pädagogische u. bibliographische Hülfsmittel;

d. von dem Lehrer der hiesigen Israelitischen Elementar-Schule, Hrn. Gottschalk, einige, das hebr. Alterthum betreffende Schriften.

e. Der Kantor und Elementarschullehrer, Hr. Tlustel hieselbst, vermehrte unser Naturalien-Kabinet mit einer, von ihm selbst veranstalteten Käfersammlung. —

Einige Schüler auch haben die Mineralien-Sammlung durch kleine Geschenke vermehrt.

Für alle diese Schenkungen bezeugen wir den hohen Behörden, Gönnern und Wohlthätern, so wie allen wohlwollenden Freunden unserer Anstalt den aufrichtigsten Dank.

6. Die halbjährigen Zensuren
gewährten nachstehendes Resultat:

a. am Ende des halben Jahres von Ostern bis Michaelis 1828, am 30. Sept., erhielten

a. eine gute Zensur	188 Schüler,
b. eine mittelmäßige	77 —
c. eine schlechte	65 —

Summa 330 —

b) Szanowne Pruskie Towarzystwo biblij ne oddarżyło nas hojnie dwunastu exemplarzami biblij hebrajskiej. Stósownie do postanowienia, książki te uczniom klass wyższych, którzy się do hebrajskiego przykładają języka, za wystawieniem przyswoitego poświadczenia, z biblioteki do użytku udzielane byćdż maja.

c) JIPP. Professor tutéjszego Gimnazyum Jan Fryderyk Kassysz i brat jego August Wilhelm Kassysz, kaznodzięja w Somerau pod Rozenbergiem w Prusach Zachodnich, z pozostałości po swym Stryju ś.p. Dyrektorze Kassysz, darowali Bibliotece naszej znaczny zapas (liczący Tomów 84.) dzieł, leksykalnych, grammatycznych, a szczególnie strożności i literaturę hebrajską wyjaśniających i niemało ksiąg historycznych w polskim języku, tudzież do pedagogiki i bibliografii należących.

d) Nauczyciel Szkoły Elementarniej wyznania Moyżeszowego w miejscu, JP. Gottschalk darował kilka dzieł o starożytnościach hebrajskich.

e) Kantor i Nauczyciel Elementarny JP. Tlustek pomnożył nasz Gabinet historyi naturalnej zbiorem chrabaszczów przez siebie ułożonych.

Uczniowie niektórzy zbiór minerałów pomnożyli darami swemi.

Za wszystkie te dary, Wysokiej Zwierzchności, Opiekunóm i Dobroczynicóm, równie jak wszystkim życzliwym Przyjaciółóm naszego Instytutu jak najszersze wynurzamy podziękowanie.

6. Półroczne Cenzury
wykazują następujący rezultat:

a. w półroczu od Wielikijncy aż do do Stęgo Michała 1828. r. 30. Września otrzymało

a. dobrą Cenzurę	188 Uczniów
b. mierną	77 —
c. złą	65 —

Ogółem 330 —

b. am Schlusse des halben Jahres von Michaelis 1828 bis Ostern 1829, am 11. April:

a. eine gute Zensur	197	Schüler,
b. eine mittelmäßige	82	—
c. eine schlechte	69	—

Summa 348 —

b. w półroczu od Stego. Michała aż do Wielkiejnocy, 11. Kwietnia:

a. dobrą Cenzurę	197	Uczniów
b. mierną	82	—
c. złą	69	—

Ogółem 348 —

Hierbei sehe ich mich leider genöthigt, Folgendes aus dem vorjährigen Programme (S. 44) zu wiederholen, und um dessen Beachtung dringend zu bitten: „Das Urtheil über die Fortschritte würde bei vielen der uns anvertrauten Zöglinge vortheilhafter lauten, wenn nicht Umstände, die von den Lehrern ganz unabhängig sind, ihre Ausbildung verzögerten oder verhinderten.

Dahin gehört hauptsächlich das Versäumen des Unterrichts bei verzögerter Rückkehr von den Reisen in den Ferien, und die Geneigtheit der Aeltern und sonstigen Angehörigen, ihre Kinder und Verwandte zur Theilnahme an Familiensfesten und andern häuslichen Ereignissen in der Schulzeit abzurufen, und dadurch ihren Fleiß zu unterbrechen.

Zugleich erlasse ich an Alle, die es angeht, die Aufforderung, daß sie vor dem Tage, mit welchem nach abgelaufenen Ferien das Gymnasium wieder eröffnet wird, die bei ihnen befindlichen Schüler zurücksenden. Geschieht es denn noch nicht, so bleibt nichts übrig, als an den Zöglingen selbst durch Bestrafung das Ausbleiben zu ahnden. Nicht genug, daß sie aus dem Geleise kommen, wenn sie den Unterricht nur theilweise empfangen, sie werden auch durch wiederholte Entfernung von ihrer Bestimmung abgewartet, vorzüglich diejenigen, welche an sich schon keinen besondern Beruf fähten, sich ihr ganz zu widmen, und vereiteln nicht nur die Sorge der Lehrer um ihre Ausbildung, sondern auch die Hoffnung derjenigen, welche dazu die Mittel geben.“

Tutaj przymuszony jestem powtórzyć uwagę, która już raz w przeszłorocznym programmie była wyrażona, prosząc usilnie, aby się do tego Rodzice zastosować chcieli. „Sąd o postępie w naukach powierzonej nam młodzieży, byłby daleko korzystniejszy, gdyby okoliczności, których usunięcie przechodzi zupełnie możność Nauczycieli, nie zpoźniały lub nie tamowały ich wydoskonalenia.

Do tego rzędu należy szczególniej opuszczanie Lekcyi, dla spóźnianego powrotu z Feryj, również jak i skłonność Rodziców lub krewnych do odwoływania w czasie szkolnym swych dzieci lub należących na rodzinne uroczystości i inne zabawy, a tem samem i przerywania ich naukowej pracy.

Zarazem wzywam wszystkich, których się dotyczy, aby po ukończonych Feryach dniem wprzód przed otwarciem szkół, uczniów do Gimnazjum odsyłali: bo gdyby tego nie uczynili, w takim razie niepozostanie mi nic więcej, jak tylko uczniów, za takie uchybienie ukarać. Nie dosyć bowiem na tem, że uczniowie przez częste oddalanie się ze szkoły, słuchając tylko cząstkowo nauk, z porządku wychodzą, ale nadto odstępują od swego przeznaczenia, szczególniej ci, którzy mimo to, niezbyt wielką czują ochotę do oddania się całkiem naukowemu zawodowi, a przeto nie tylko niweczą starania Nauczycieli na ich wykształcenie łożone, ale nadto nadzieję tych, którzy im sposoby do tego podają.“

D. Ueber die zu veranstaltende öffentliche Prüfung, den Anfang des neuen Lehrkurses, u. s. w.

Die öffentliche Prüfung der sämtlichen Klassen des Gymnasii wird, unter Leitung des Königl. Kommissarius, Herrn Konsistorial-Raths Prälaten von Dunin, in folgender Ordnung abgehalten worden:

Montag den 27. April 1829.

Vormittag.

Sexta.

Lateinisch, Lehrer Woyde	9 — 9½
Polnisch, Lehrer Popliński	9½ — 10
Geographie, Lehrer Fleischer	10 — 10½

Quinta.

Lateinisch, Lehrer Ciechański	10½ — 11
Deutsch, Lehrer Fleischer	11 — 11½
Kopfrechnen, Lehrer Ciechański	11½ — 12

Nachmittag.

Geographie, Lehrer Fleischer	2 — 2½
------------------------------	--------

Quarta.

Lateinisch, Professor Cassius	2½ — 3
Griechisch, Professor D. Dütschke	3 — 3½
Mathematik, Professor von Putiatycki	3½ — 4
Französisch, Lehrer Steck	4 — 4½
Naturbeschreibung, Lehrer Fleischer	4½ — 5

Dienstag den 28. April.

Vormittag.

Tertia.

Lateinisch, Oberlehrer Matern	9 — 9½
Mathematik, Professor v. Putiatycki	9½ — 10
Griechisch, Professor Cassius	10 — 10½
Polnisch, Lehrer Popliński	10½ — 11
Französisch, Lehrer Steck	11 — 11½
Deutsch, Professor D. Dütschke	11½ — 12

D. O publicznym Popisie, rozpoczęciu nowego kursu nauk i t. d.

Popis Publiczny wszystkich klas Gimnazjum, w następującym porządku pod przewodnictwem Król. Kommissarza Radcy Konsystorskiego
Präłata Dunina:

w Poniedziałek d. 27. Kwietnia 1829.

Przed południem.

Klasa VI.

Łacina, Nauczyciel Woyde	9 — 9½
Język polski, Nauczyciel Popliński	9½ — 10
Geografia, Nauczyciel Fleischer	10 — 10½

Klasa V.

Łacina, Nauczyciel Ciechański	10½ — 11
Język niemiecki, Nauczyciel Fleischer	11 — 11½
Rachunki, Nauczyciel Ciechański	11½ — 12

Po południu.

Geografia, Nauczyciel Fleischer	2 — 2½
---------------------------------	--------

Klasa IV.

Łacina, Professor Cassius	2½ — 3
Język grecki, Professor D. Dütschke	3 — 3½
Matematyka, Professor Putiatycki	3½ — 4
Język Francuzki, Nauczyciel Steck	4 — 4½
Historia naturalna, Nauczyciel Fleischer	4½ — 5

we Wtorek d. 28. Kwietnia.

Przed południem.

Klasa III.

Łacina, Nauczyciel Wyż. Matern	9 — 9½
Matematyka, Professor Putiatycki	9½ — 10
Język grecki, Professor Cassius	10 — 10½
Język polski, Nauczyciel Popliński	10½ — 11
Język francuzki, Nauczyciel Steck	11 — 11½
Język niemiecki, Professor D. Dütschke	11½ — 12

Nachmittag.

Secunda.

Lateinisch, Professor Cassius	2 — 2½
Polnisch, Lehrer Popliński	2½ — 3
Griechisch, Professor Cassius	3 — 3½
Geschichte, Ober-Lehrer Matern	3½ — 4
Mathematik, Professor v. Putiatycki	4 — 4½
Hebräisch, Ober-Lehrer Matern	4½ — 5
Französisch, Lehrer Steck	5 — 5½

Po południu.

Klassa II.

Łacina, Professor Cassius	2 — 2½
Język polski, Nauczyciel Popliński	2½ — 3
Język grecki, Professor Cassius	3 — 3½
Historya, Nauczyciel Wyż. Matern	3½ — 4
Matematyka, Professor Putiatycki	4 — 4½
Język hebrajski, Nauczyciel Wyż. Matern	4½ — 5
Język francuzki, Nauczyciel Steck	5 — 5½

Mittwoch den 29. April.

Vormittag.

Prima.

Lateinisch, D. Dütschke	9 — 9½
Französisch, Lehrer Steck	9½ — 10
Deutsch, Professor D. Dütschke	10 — 10½
Griechisch, der Direktor	10½ — 11
Geschichte, Ober-Lehrer Matern	11 — 11½
Mathematik, Professor v. Putiatycki	11½ — 12

Die speciellen Gegenstände, über welche examinirt werden soll, bestimmt der Königl. Prüfungs-Kommissarius.

Am Schlusse der Prüfung jeder Klasse werden die schriftlichen Arbeiten der Schüler, ihre Zeichnungen, Landkarten und kalligraphischen Probefchriften vorgelegt.

w Srodę d. 29. Kwietnia.

Przed południem.

Klassa I.

Łacina, Professor D. Dütschke	9 — 9½
Język francuzki, Nauczyciel Steck	9½ — 10
Język niemiecki, Professor D. Dütschke	10 — 10½
Język grecki, Dyrektor	10½ — 11
Historya, Professor Wyż. Matern	11 — 11½
Matematyka, Professor Putiatycki	11½ — 12

Szczegóły przedmiotu, z których examen się odbywać będzie, wybiera Król. Kommissarz do examinu przeznaczony.

Przy końcu examinu każdéj klasy będą pokazywane roboty na piśmie uczniów, ich rysunki, mappy, i próby Kalligrafii.

Nachmittag.

Rede . Aktus.

Folgende Jünglinge werden mit kurzen Reden und Gedichten eigener Arbeit auftreten:

a. Die Abgehenden.

1. Adolph Löwenstein, aus Lissa: beantwortet die Frage: Was fordert uns vorzüglich zur Lesung des Dichters Horaz auf? (Lateinisch).

2. Karl Kühn, aus Trautstadt: Ueber die Troubadours und Trouveres (Französisch).

Po południu.

Mowy.

Następujący Młodzieńcy z mowami i wierszami własnej pracy wystąpią;

a. Odchodzący na Uniwersytet.

1. Adolf Loewenstein z Leszna, Rozwiązanie pytania: Co nas szczególnie zachęca do czytania poety Horacyusza? (po łacinie).

2. Karol Kuehn ze Wschowy, o Trubadurach i Truwerach (po francuzku).

3. Eduard Anders, aus Eulau bei Sagan: 3. Edward Anders z Eulan pod Saganem, Los
Schickal und Hoffnung (in deutschen Versen). i Nadzieja (wierszami po niemiecku).
4. Karl Czarniecki, aus Graustadt: Ueber Hugo 4. Karól Czarnecki ze Wschowy, o Hugonie
Kollatay. (Polnisch). Kollataju (po polsku).
5. Rudolph Contenius, aus Graustadt, 5. Rudolf Kontenius ze Wschowy, pożegna
nimmt im Namen der Abgehenden Abschied Instytut w imieniu odchodzących Uczniów.
von der Anstalt (Deutsch).

b. Der Primaner

Karl Hoffmann, aus Krotoschin, wünscht den
Abgehenden Glück.

Hierauf Austheilung der Prämien, Bekannt-
machung der Belobungen und der Promotionen.

Zum Beschlusse: Gesang, mit Instrumental-
Begleitung.

Der Lehrkursus des neuen Schuljahres wird
gleich nach abgehaltener Prüfung, am 1ten Mai
eröffnet werden.

Lissa, den 11. April 1829.

b. Uczeń klasy I.

Karól Hoffmann z Krotoszyna, życzyć będzie
Odchodzącym szczęścia.

Potem rozdanie nagród, pochwały, promocyje.
Zakończy śpiewanie z orkiestrą.

Kurs nauk nowego roku szkolnego rozpocznie
się zaraz po examinie dnia 1. Maja.

W Lesznie dnia 11. Kwietnia 1829. roku.

Strophasius,
Direktor.

Stefazyusz,
Dyrektor.

Höherer Bestimmung gemäß folgt hier eine

U e b e r s i c h t

der statistischen Verhältnisse unseres Gymnasii im Schuljahre 18 $\frac{2}{2}$ $\frac{8}{9}$.

		2. Allgemeiner Lehrplan.							3. Verhältnisse der							
1. Lehrer-Kollegium.		Fächer.	Klassen u. Stunden.						Schüler.			Abiturienten.				
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	Summa.	In Baren	Wurd. aufg. Wurden entl.	Sind	Es sind entlassen?	Studiren wo?	welche Wissen- schaften?	
Direktor D. v. Stö- phanius.	Lateinisch.	10	8	9	7	8	7	49	I	20	2	6	14	zusammen	9	
	Griechisch.	6	6	5	4	—	—	21	II	41	1	13	29			
	Hebräisch.	2	2	—	—	—	—	4	III	67	5	15	57			
Professor Cassius.	Polnisch.	3	3	3	3	4	5	21	IV	71	9	16	68	a. zu Mi- chaelis 1828	2	
Prof. D. Dütsche.	Deutsch.	3	3	3	3	3	4	19	V	80	19	23	91			
Prof. v. Putiatycki.	Französisch.	2	2	2	2	3	1	12	VI	62	53	10	89			
	Religion.	Komb.							G.	34	89	83	348	mit No. II. mit Ausg.	1	Theolo- gie
Oberlehrer Matern.	a. Kathol.	Komb. 2 St. d. W.	2	St. d. W.	2	6								in Dreslau	2	
Lehrer Ciechanöski.	b. evangel.	Komb. 2 St. d. W.	2	St. d. W.	2	4										die Rechte
„ Poplinöski.	Philosophie. (Propäd.)	1	—	—	—	—	1							mit No. II.	1	
„ Woyde.	Mathematik und prakt.													2		2
„ Gleischer.	Rechnen.	4	4	4	4	3	3	22								
„ Arndt.	Naturkunde.	2	2	1	1	1	—	7								
„ Steck.	Erdkunde.	—	—	—	2	2	2	6								
	Geschichte.	3	3	3	2	—	—	11								
	Schönschr.	—	—	—	2	3	4	9								
	Zeichnen.	Komb. 2 St. d. W.	2	2	2	2	2	10								
Prediger Schiede- wig, evangelischer Religionslehrer.	Conkunde.	in d. drei obern Kl	—	—	—	—	1							mit No. II. mit Ausg.	3	Berlin Dönn
Kaplan Jarosch, ka- tholischer Religi- onslehrer.	Gefang.	Komb. in 3 Abtheilungen zu einer St. d. W.	—	—	—	—	3							mit No. II.	2	die Rechte Medizin
	Summa	38	35	34	34	34	31	207						Summa	7	7
Das Minus von 2 in der Summe entsteht durch die Kombination in der Religion, in der Conkunde und im Gefange.																

Das Minus von 2 in der Summe
entsteht durch die Kombination in
der Religion, in der Conkunde und
im Gefange.

Stosownie do wyższego rozkazu załącza się jeszcze,

S p i s

stosunków statystycznych Królewskiego Gimnazjum w Lesznie na rok 18²⁸/₂₉.

		2. Plan ogólny										3. S t o s u n k i.														
		Klasy i Lekcy.										Uczniów.				Abiturientów.										
1. Nauczyciele.		Objekta.							Summa.	W Klasie		Na począt. był.		Przyjęto.		Wyszło.		Znayd. się ter.		Wyszło.		NaUniwer- sytecie gdzie?		JakieUmie- jętności.		
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.																		
Dyr. Dr. Stefazyusz.	Jez. Łaciński.		10	8	9	7	8	7	49	I	20	2	6	14	w ogóln.		9									
Professor Cassius.	- Grecki.		6	6	5	4	-	-	21	II	41	1	13	29												
Prof. Dr. Dütschke.	- Hebrajski		2	2	-	-	-	-	4	III	67	5	15	57												
Prof. Dr. Dütschke.	- Polski.		3	3	3	3	4	5	21	IV	71	9	16	68	a. na St.											
Prof. Putiatycki.	- Niemiecki		3	3	3	3	3	4	19	V	80	19	23	91	Michała.											
Prof. Putiatycki.	- Francuzki		2	2	2	2	3	1	12	VI	62	53	10	89	1828		2									
Naucz. wyż. Matern.	Religia.		poł. 2gd.		poł. 2gdz.		2		6	S.		34	89	83	348	z Num.		w		Teolo-		1				
Naucz. Ciechański.	a. Katolicka.		wty god		2gdz.		2		6							II. z od-		Wrocła-		gii						
- - Popliński.	b. Ewangel.		połącz.		połącz.		4									znaczen.		wiu		Prawa		1				
- - Woyde.	Filozofia.		2 godz.		2godzin.											z Num.										
- - Fleischer.	(Propedayt.)		1	-	-	-	-	-	1							II. . . .		1								
- - Arndt.	Matematyka i		4	4	4	4	3	3	22							[2]		[2]		[2]						
- - Steck.	Rach. prakt.		4	4	4	4	3	3	22																	
	Nauka o Na- turze.		2	2	1	1	1	-	7																	
	Geografia.		-	-	-	2	2	2	6																	
	Historya.		3	3	3	2	-	11																		
	Kalligrafia.		-	-	-	2	3	4	9																	
Pastor Schiedewitz.	Rysunki.		poł.		2		2		10							b. na										
Nauczyciel religii ewangelickiej.	Zasady spiew.		2gdz.		2		2		10							Wielka-										
Kapelan Jarosz, Nau- czyciel religii ka- tolickiej.	Spiewanie.		w trzech		wyż. Kl.		-		1							noc 1829										
			połącz.		w trzech oddział.		po 1 godzinie.		3							z Num. I.		2		w		słuchaia				
			w trzech		oddział.		po 1 godzinie.		3							z Num.		Wrocła-		5		Filologii				
			w trzech		oddział.		po 1 godzinie.		3							II. z od-		wiu		Teologii		2				
			w trzech		oddział.		po 1 godzinie.		3							znaczen.		w		Prawa		2				
			w trzech		oddział.		po 1 godzinie.		3							z Num.		Berlinie		1		Nauki				
			w trzech		oddział.		po 1 godzinie.		3							II. . . .		2 w Bonnie		1		Lekar- skiej				
			w trzech		oddział.		po 1 godzinie.		3							Summa		7		[7]		[7]				

Minus 2 godzin w summie powyższej, pochodzi z połączeń w Religii i w spiewaniu.

Nachtrag.

Sieben Jünglinge aus Ober-Prima werden diese Ostern zur Universität entlassen, nämlich:

1. Rudolph Contenius, aus Fraustadt um Philologie zu Berlin,
2. Heinrich Meerkatz, aus Bojanowo, um die Rechte zu Breslau,
3. Adolph Löwenstein, aus Lissa, um Medicin ebendaselbst,
4. Karl Czarniecki, aus Fraustadt, um (Kathol.) Theologie zu Bonn,
5. Karl Kühn, aus Fraustadt, um Philologie zu Breslau,
6. Heinrich Ziegler, aus Lissa, um daselbst die Rechte,
7. Eduard Anders, aus Eulau bei Sprottau in Schlessien, um (Evangel.) Theologie, ebenfalls zu Breslau zu studiren.

Alle sieben erhielten in der am 23. u. 24. April c. mit ihnen veranstalteten Prüfung, welche der Königl. Kommissarius, Herr Konsistorial- und Schul-Rath Dr. Jacob leitete, das Zeugniß der Reife, und zwar:

Dodatek.

Siedmiu młodzieńców odchodzi na tę Wielkanoc na Uniwersytet, jako to:

1. Rudolf Kontenius, ze Wschowy, będzie słuchał Teologii w Berlinie.
2. Henryk Meerkatz, z Bojanowa, Prawa w Wrocławiu.
3. Adolf Loewenstein, z Leszna, Sztuki lekarskiej tamże.
4. Karol Czarnecki, ze Wschowy, Teologii katolickiej w Bonn.
5. Karol Kuehn, ze Wschowy, Filologii w Wrocławiu.
6. Henryk Ziegler, z Leszna, Prawa tamże.
7. Edward Anders, z Eulau pod Sprottau w Szląsku, Teologii ewangelickiej, także w Wrocławiu.

Ci wszyscy po odbytem examinie dnia 23. i 24. Kwietnia r. b. po okiem Król. Kommissarza Wielmożnego Radcy Konsystorskiego i Szkolnego Dra. Jakoba otrzymali zaświadczenie dojrzałości, amianowicie:

1. Contentius, N. I. (S. Numerk.)
2. Löwenstein, N. I.
3. Meerkatz, N. II. mit vorzüglicher
Auszeichnung.
4. Kühn, N. II. mit vorzüglicher
Auszeichnung.
5. Czarnecki, N. II. mit Auszeichn.
im Polnischen u. in der Geschichte.
6. Ziegler, N. II.
7. Anders, N. II.

Anm. In Gemäßheit einer diesfälligen Verfügung wird hier bemerkt, daß in der erwähnten Maturitäts-Prüfung Rudolph Contentius auch in der hebräischen Sprache vorzügliche Kenntnisse bewährt hat.

1. Kontenius N. I. (zobacz uwag.)
2. Loewenstein N. I.
3. Meerkatz N. II. ze szczególniejszem odznaczeniem.
4. Kuehn N. II. ze szczególniejszem odznaczeniem.
5. Czarnecki N. II. z odznaczeniem w języku polskim i w historyi.
6. Ziegler N. II.
7. Anders N. II.

Uwaga. Stosownie do przepisow nadmienia się oraz, że Rudolf Kontenius w examinie szczególniejszą znajomość hebrajskiego języka udowodnił.

Noch muß ich hier zugleich die Anzeige leisten, daß uns vor wenigen Tagen die betrübende Nachricht von dem Todesfalle eines geliebten Zöglings unseres Instituts zugegangen ist.

Marian Edmund v. Kęszycki, Mitglied der dritten Klasse von oben, Sohn des Gutsbesizers Johann Nepomucen v. Kęszycki zu Krzekotowice bei Kobylin, starb am 31. März c., in einem Alter von 17 Jahren, im älterlichen Hause, nach einem langwierigen Krankenlager, an der Abzehrung, der Folge eines Brustübelz. Er hatte seit dem Eintritte in unsere Anstalt, Michaelis 1824, bis zu dem Zeitpunkte, wo er ärztliche Hülfe zu suchen sich genöthigt sah, Ostern 1828 — das Lob eines fleißigen und wohlgeesteten Schülers. —

Lissa, am 24. April 1827.

Donieść oraz muszę, że niedawno doszła nas smutna wiadomość o śmierci powszechnie żalowanego Ucznia naszego Instytutu.

Maryan Edmund Kęszycki Uczeń klasy trzeciej, syn dziedzica Dobr. Jana Nepomucena Kęszyckiego, umarł dnia 31go. Marca r. b. w Krzekotowicach pod Kobylinem mając lat 17., w domu rodzicielskim po długiej chorobie na suchoty, które były skutkiem choroby piersiowej.

Od wstępu do naszego Instytutu, od Śgo. Michała 1824. r. aż do czasu, gdy był przymuszonym szukać pomocy lekarzy, około Wielkanocy 1828. r. zasługiwał sobie na pochwałę pilnego i obyczajnego Ucznia.

w Lesznie d. 24. Kwietnia 1829. r.

